

UNIVERZITA PARDUBICE

Filozofická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2022

Bc. Nadija Fedorčuk

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Distanční výuka v Dětském domově v Pardubicích

Bc. Nadija Fedorčuk

Diplomová práce

2022

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Nadija Fedorčuk**
Osobní číslo: **H20372**
Studijní program: **N0111P190001 Resocializační pedagogika**
Téma práce: **Distanční výuka v Dětském domově v Pardubicích**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Zásady pro vypracování

Diplomová práce bude zaměřena na realizaci distanční výuky v dětském domově v době opatření COVID-19. Práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části bude popsán obecně systém péče o děti v dětských domovech a okolnosti distanční výuky v době pandemie COVID-19. Konkrétním sledovaným pracovištěm bude Dětský domov v Pardubicích, kde bude realizována praktická část. Bude využita kvalitativní výzkumná strategie s využitím metod analýzy dokumentů, narativního a polostrukturovaného rozhovoru a pozorování průběhu distanční výuky. Respondenty budou děti z dětského domova, které absolvovaly distanční výuku a na distanční výuce participující pracovníci domova. Cílem práce bude analyzovat specifika procesu distanční výuky v konkrétním dětském domově a identifikovat dopady na edukaci dětí dětského domova.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Seznam doporučené literatury:

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-262-0982-9.

KŘÍSTEK, Adam. *Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a o preventivní výchovné péči: komentář*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-755-2821-6.

MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče: základní teorie, metody a aplikace*. Vyd. 2. přeprac. a rozš. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-858-5076-1.

PIÑA, Anthony. *Distance Learning and the Institution: Foundations, Importance and Implementation*. VDM Verlag (August 25, 2008), 2008. ISBN 978-3-63907-860-2.

ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy: [teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech]*. Vyd. 2. přeprac. a rozš. Praha: Portál, 2007. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7367-318-5.

ZLÁMALOVÁ, Helena. *Distanční vzdělávání a eLearning: učební text pro distanční studium*. Vyd. 2. přeprac. a rozš. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86723-56-3.

Vedoucí diplomové práce:

PaedDr. Zdenka Šándorová, Ph.D.

Katedra věd o výchově

Datum zadání diplomové práce:

1. května 2021

Termín odevzdání diplomové práce:

1. května 2022

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D. v.r.
děkan

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D. v.r.
vedoucí katedry

Prohlášení autorky:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 29. 3. 2022

Bc. Nadija Fedorčuk

Poděkování

V první řadě bych chtěla poděkovat vedoucí práce Paedr. Zdeňce Šándorové, Ph.D., za věcné připomínky, opravy textu a užitečné rady, díky kterým tato práce je taková, jaká je. Obrovské poděkování patří Dětskému domovu Pardubice za spolupráci a umožnění výzkumu, který byl hlavní pro celou tuto práci. Dále bych chtěla poděkovat svým rodičům za podporu během celého studia a samozřejmě také během psaní této práce. Dále bych chtěla poděkovat svému příteli za trpělivost a obrovskou podporu. Z celého srdce všem moc děkuji a pevně doufám, že tato snaha přinese kýžené výsledky.

ANOTACE

Diplomová práce bude zaměřena na realizaci distanční výuky v dětském domově v době opatření COVID-19. Práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části bude popsán obecně systém péče o děti v dětských domovech a okolnosti distanční výuky v době pandemie COVID-19. Konkrétním sledovaným pracovištěm bude Dětský domov v Pardubicích, kde bude realizována praktická část. Bude využita kvalitativní výzkumná strategie s využitím metod analýzy dokumentů, narativního a polostrukturovaného rozhovoru a pozorování průběhu distanční výuky. Respondenty budou děti z dětského domova, které absolvovaly distanční výuku a na distanční výuce participující pracovníci domova. Cílem práce bude analyzovat specifika procesu distanční výuky v konkrétním dětském domově a identifikovat dopady na edukaci dětí dětského domova.

KLÍČOVÁ SLOVA

Dětský domov, ústavní péče distanční výuka, COVID-19, opatření, vzdělání

TITTLE

Distance learning in the Children's Home in Pardubice.

ANNOTATION

The diploma thesis will focus on the implementation of distance learning in an orphanage at the time of the COVID-19 measure. The work will be divided into theoretical and practical part. The theoretical part will describe the general system of childcare in orphanages and the circumstances of distance learning during the COVID-19 pandemic. The specific workplace monitored will be the Children's Home in Pardubice, where the practical part will be implemented. A qualitative research strategy will be used using methods of document analysis, narrative and semi-structured interview, and observation of distance learning. The respondents will be children from the children's home who have completed distance learning and the employees of the home participating in the distance learning. The aim of the work will be to analyze the specifics of the distance learning process in a particular orphanage and to identify the impacts on the education of orphanage children.

KEYWORDS

Orphanage, institutional care, distance learning, COVID-19, measures, education

Obsah diplomové práce

Úvod.....	10
1 Pandemie Covid-19.....	12
1.1 Průběh pandemie.....	13
1.2 Společenský dopad pandemie Covid-19.....	17
1.3 Dopad pandemie Covid-19 na vzdělání – distanční výuka.....	19
1.4 Shrnutí kapitoly.....	23
2 Ústavní péče.....	24
2.1 Historie ústavní péče v České republice i ve světě.....	25
2.1 Systém zařízení ústavní péče v České republice.....	27
2.2 Dětské domovy.....	29
2.3 Dopad pandemie Covid-19 na vzdělání v dětských domovech.....	31
2.4 Distanční výuka.....	33
2.5 Shrnutí kapitoly.....	36
3 Dětský domov Pardubice.....	37
3.1 Historie Dětského domova Pardubice.....	37
3.2 Současná situace v Dětském domově Pardubice.....	38
3.3 Specifika vzdělávání.....	42
3.4 Období pandemie Covid-19.....	44
3.5 Shrnutí kapitoly.....	46
4 Metodologie.....	47
4.1 Cíle výzkumu a výzkumné otázky.....	48
4.2 Metody získávání dat.....	49
4.3 Průběh výzkumu a příprava rozhovorů.....	51
4.4 Informanti.....	53
4.5 Shrnutí kapitoly.....	55

5 Výsledky výzkumu	56
5.1 Dopady distanční výuky na fungování Dětského domova Pardubice.....	58
5.2 Distanční výuka pohledem dětí	60
5.3 Změny v každodenním režimu dětí a vychovatelů.....	63
6 Diskuse.....	65
7 Závěr	67
Zdroje.....	69
Přílohy.....	76

Úvod

Diplomová práce je zaměřena na velmi aktuální problematiku pandemie koronaviru, která zasáhla každého z nás. Ani školství pandemie koronaviru neušetřila, klasické vyučování se přesunulo ze školních lavic domů. Před řediteli a učiteli stála obrovská výzva, jak v době koronaviru vzdělávání uchopit. Základní a střední školství s dálkovým či distančním studiem ale nemělo příliš zkušeností. Zavření škol v období koronaviru komplikovalo život nejen v rodinách, zvládat distanční výuku musely také děti v dětských domovech. Koronavirus sice uzavřel školy, výuka v dětském domově však probíhala stále. Pro zaměstnance to byla velmi složitá doba, kdy se museli potýkat s novými nečekanými situacemi a problémy, které bylo potřeba pohotově řešit. A právě na distanční výuku v Dětském domově v Pardubicích se zaměřují kapitoly diplomové práce.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části je první kapitola zaměřena na pandemii Covid-19. Tato kapitola shrnuje dosavadní poznatky a dopady, které lidem pandemie přinesla. Jelikož těch dopadů bylo poměrně velké množství, tak je v kapitole popsán průběh pandemie v České republice, aby bylo možno analyzovat, jak byla jednotlivá opatření vydávána a jak tato opatření ovlivnila život v naší republice. Poté jsou v této kapitole uvedené části věnované konkrétním zmíněným dopadům.

Obrovský dopad, ze kterého se bude celá společnost ještě nějakou dobu vzpamatovávat, byl dopad ekonomický a společenský. Nejzásadnějším dopadem, týkající se výhradně tématu práce, je nepochybně dopad na vzdělávání a s tím spojená distanční výuka. Distanční výuka velmi ovlivnila způsob vzdělávání na všech typech škol. O tom, jaké měla pozitivní a negativní dopady na žáky, studenty i učitele je věnováno více pozornosti v již zmíněné podkapitole.

Druhá kapitola práce je věnována ústavní výchově. V této kapitole zaměřujeme pozornost jak na historii vzniku a vývoje ústavní péče, tak i na systém, který v současné době na území České republiky funguje. Tato kapitola je do celého konceptu práce zvolena z důvodu, že dětské domovy obecně spadají do této kategorie péče o děti. Je zde popsán dopad pandemie na vzdělávání v dětských domovech obecně a také napříč celou republikou. Také je v této kapitole část věnována obecně distanční výuce, kde jsou vymezena specifika a rozdíly mezi ostatními způsoby vzdělávání.

Poslední kapitola teoretické části je zaměřena na konkrétní Dětský domov Pardubice (dále DD), kde byl realizován výzkum. Také praxe autorky v této instituci se stala předlohou pro zajímavé téma diplomové práce. V této části práce je více konkrétněji popsán DD

Pardubice. Nachází se zde informace o zaměstnanecké struktuře této organizace, o počtu dětí i o tom, jak jsou děti rozdělovány do skupin a jak jednotlivé skupiny fungují. Pozornost je věnována i historii domova. Dále jsou zde popsány specifika vzdělávání a následně období během pandemie. Nejvíce pozornosti je zde věnováno změně režimu dětí a vychovatelek během prezenční výuky a během distanční výuky. Tato kapitola musela být v práci použita z toho důvodu, že je práce zaměřena na konkrétní instituci. Bez popisu instituce by byla celá práce pro čtenáře hůře uchopitelná.

Praktická část je zaměřena na výzkum, který byl v DD realizován během pandemie a distanční výuky, tak i částečně po ukončení distančního způsobu vzdělávání a návratu dětí do škol. Výzkum v DD byl realizován poměrně dlouhou dobu, kdy byla práce s dětmi velmi důležitá, a možná pro děti a instituce nepostradatelná. Práce zahrnovala: pomoc s pochopením probírané látky, řešení technických problémů i komunikace s dětmi jako náhrada za chybějící kamarády. První část praktické části je věnována metodologii výzkumu, je zde popsán výzkumný vzorek, výzkumné metody a další náležitosti, které jsou spojeny s výzkumem. Dále je zde stanoven cíl výzkumu i výzkumné otázky. Poté jsou v práci zapracovány výzkumné hypotézy a odpovědi na ně. Odpovědi samozřejmě vyplynuly z výzkumu.

A proč právě toto téma? Téma jsem jako autorka zvolila na základě praxe, kterou jsem během pandemie v dětském domově realizovala. Práce s dětmi mě velmi naplňovala a z toho důvodu jsem se rozhodla, že bych jim chtěla pomoci. Na praxi jsem docházela poprvé na podzim v roce 2020, kdy byl rozsah praxe 80 hodin. Do DD jsem docházela i po ukončení praxe, z důvodu aktuální naléhavé situace, při které jsem mohla pomoci. Další praxe byla na jaře roku 2021, kdy byla praxe souvislá a rozsah byl jeden měsíc. Právě při těchto zkušenostech s DD jsem nejvíce pocítila problematiku distančního vzdělávání. Poslední praxe byla v roce 2022 v lednu, kdy jsem po ukončení distanční výuky porovnávala způsob fungování DD. Téma je velmi aktuální a zajímavé jak pro pedagogy, vychovatele, tak i pro zájemce, kteří nejsou v oboru.

1 Pandemie Covid-19

Tématem této diplomové práce je distanční vzdělání v dětském domově v období celosvětové pandemie Covid-19. Z toho důvodu je velmi důležité, aby byla práce komplexní, shrnout i pandemii jako takovou. Kapitola má v diplomové práci důležitou roli. Je důležité pro uchopení distanční výchovy, pochopení důvodů tohoto způsobu vyučování. Proto je v této kapitole i shrnutí průběhu pandemie v České republice, aby bylo dobře vidět, jak byla vydávána jednotlivá opatření. Kapitola může sloužit i jako shrnutí pandemie. I přesto, že pro mnoho lidí je toto téma nezajímavé, jelikož je to aktuální a velmi diskutované, mělo by v práci být a mít své místo.

Pandemii Covid-19 lze nazvat jako největší výzvu, které čelí téměř celý svět. Dříve byl termín epidemie pro celosvětovou populaci spojován převážně s morovou epidemií, která svět postihla v dávné historii, dále také v souvislosti s epidemií chřipky, o které média informovala cyklicky každé podzimní období.

V roce 2020, kdy se o pandemii začalo celosvětově hovořit, tento termín dostal znovu svého významu. Většina zemí si s pandemií moc nevěděla rady a každá země k této výzvě přistupovala odlišným způsobem. Některé země zavedly okamžitě opatření, aby co nejefektivněji průběh pandemie zpomalily, některé k tomu přistupovaly tak, že nechaly volný průběh, opatření byla minimální a předpokládalo se, že se s tím společnost nějakým způsobem popere sama.

Tato kapitola se ale bude věnovat hlavně tomu, jak se k pandemii postavila Česká republika. Jaká byla opatření a jak tyto opatření později ovlivnila celou společnost. Od nejmladších až po ty nejstarší. Průběh pandemie je klíčový pro pochopení chronologie opatření a postupného zavírání jak služeb, tak i škol. Celosvětová pandemie zasáhla společnost a má mnoho dopadů, které se týkají ekonomiky, zdravotnictví, sociálního života, vzdělávání a mnoho dalších. V případě této práce se zaměříme na dopady v oblasti sociální a vzdělávací. Tyto dopady ovlivnily společnost jak během pandemie, tak ji budou ovlivňovat ještě dlouho po skončení.

1.1 Průběh pandemie

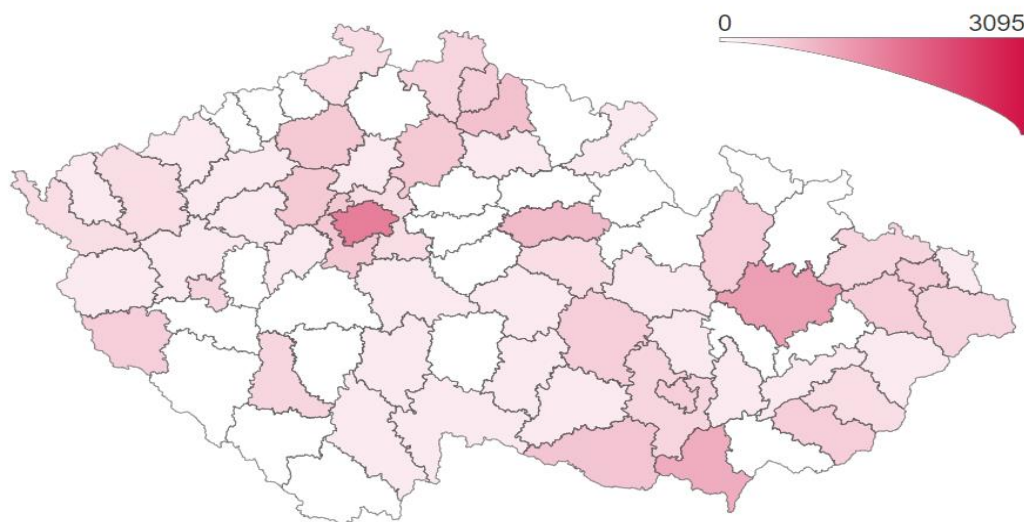
Celosvětová a nechvalně známá pandemie Covid-19 započala v roce 2019 v Číně. Poprvé se tento vir objevil ve městě Wu-Chan. Poté se nemoc začala šířit v rámci celého světa. Světová zdravotnická organizace vyhlásila v lednu roku 2020 globální stav zdravotní nouze. Následně v březnu téhož roku se začalo hovořit o pandemii. Po prvních případech nákazy koronaviru se začalo celosvětově spekulovat, odkud vlastně vir pochází. Obecně se předpokládá, že pochází od volně žijících zvířat, odkud byl přenesen na člověka. Ovšem existuje i mnoho teorií, spojené s koronavirem. Jednou z nich je i ta, že vir pochází z laboratoře na výzkum virů a došlo k neúmyslnému úniku.

Jako prvotní ohnisko šíření viru Covid-19 byla tedy označena Čína, odkud vir pochází. Vláda v Číně vyhlásila velké množství opatření, avšak i tak se v různých zemích po celém světě začali objevovat první lidé pozitivní na Covid-19. Po Číně byla označena největším ohniskem šíření nemoci severní Itálie. Do této země jezdilo mnoho turistů za účelem zimních radovánek. V Itálii se vir šířil obrovskou rychlostí. Nemocnice byly plné pacientů, kteří měli příznaky onemocnění Covid-19 a v zemi nastala panika. Mnoho lidí mělo strach o svůj život. Této situace využila média po celém světě. Itálie byla v médiích prezentována jako odstrašující případ prvotního nezvládnutí pandemie. I přesto se vir nakonec rozšířil do celého světa (WHO, 2020).

V České republice byly zaznamenány první případy nákazy 1. 3. 2020, první opatření proti šíření epidemie bylo přijato 3.3. 2020 – vyhlášení nouzového stavu. Nouzový stav vyhláší předseda vlády nebo vláda na základě ústavního zákona č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky. Tento stav se vyhláší zpravidla na dobu 30 dní a umožňuje vládě reagovat na krizovou situaci opatřeními (Zákon č. 110/1998 Sb.). Týden poté bylo na tiskové konferenci oznámeno, že dojde k plošnému uzavření škol. Žákům a studentům bylo slíbeno, že uzavření škol bude trvat pouze po dobu dvou týdnů. K znovuotevření škol po uplynutí dvou týdnů nedošlo, bylo to z důvodu prvních úmrtí na onemocnění Covid-19 na území našeho státu. Česká republika na pandemii reagovala zprvu velmi pohotově. Občané začali šít roušky a zemi zachvátila obrovská vlna podpory a sounáležitosti. Pandemie však stále sílila a zrychlovala (Usnesení vlády České republiky č. 69/2020 Sb.).

První vlna pandemie vyvrcholila v České republice v dubnu roku 2020. V té době bylo evidováno 4800 osob nakažených virem Covid-19 a z toho bylo 456 osob hospitalizováno v nemocnicích. V průběhu května – června se počet nakažených osob ustálil. Během léta byla většina opatření zrušená, a to následně znamenalo obrovský nárůst pozitivně testovaných. Podle

médií docházelo během léta k nejvyššímu šíření v hlavním městě, jelikož bylo hojně navštěvováno turisty. Tato situace dospěla k tomu, že se Česká republika zařadila mezi nejhůře zasažené země v Evropě. Fakt, že během letních měsíců došlo ke zrušení drtivé většiny všech opatření vnímalo mnoho občanů na jednu stranu pozitivně – svět se na krátkou chvíli vrátil do normálu. Na druhou stranu podzimní nárůsty pozitivních testů evokovaly v občanech velké nepokoje (MZCR, 2020 – covid aktuálně).

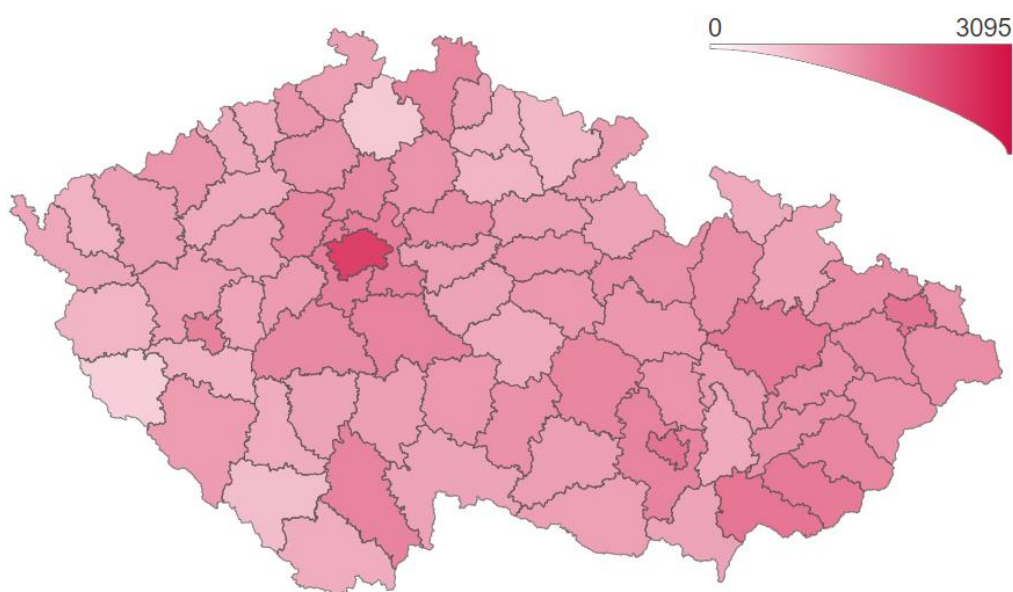


Obr. 1 –Přehled výskytu laboratorně prokazaného onemocnění COVID-19 dle KHS podle okresu místa bydliště – situace k 1. 4. 2020 (MZCR)¹

Na počátku měsíce září byl počet nově nakažených osob vyšší než 1000 pozitivních obyvatel za jediný den. Školy byly však otevřené. Žáci a studenti se pravidelně testovali. Denní nárůst každým dnem rapidně rostl. A na začátku října už zdravotníci zaznamenávali i více než 10 000 pozitivních osob denně. V této době byla zavedena nová opatření, která měla zmírnit šíření nákazy na území Čech. Byly znovu uzavřeny všechny školy a výuka byla realizována distančně. Došlo také k uzavření restaurací a dalších služeb, dalším opatřením byl zákaz konzumace alkoholu na veřejnosti. Majitelé a provozovatelé restaurací a služeb dostávali po tuto dobu kompenzační bonus, který jim měl pokrýt základní náklady a zamezit tak krachu. K tomu se zanedlouho poté přidal i zákaz nočního vycházení (Usnesení vlády ČR č. 70, 72 a 74/2020 Sb.). Všechna tato opatření byla v platnosti velmi dlouho. Česká republika každým měsícem vyhlášovala nový nouzový stav a situace spojená s pandemií se nelepšila. Vláda spolu

¹ MZCR, dostupné z: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19/prehledy-khs>.

s odborníky na pandemii se snažili co nejefektivněji zamezit šíření viru. Avšak občané ztráceli naději. Nekonečné nouzové stavy, mnoho opatření, ale nákaza se šířila dál (Usnesení vlády České republiky č. 69/2020 Sb.).



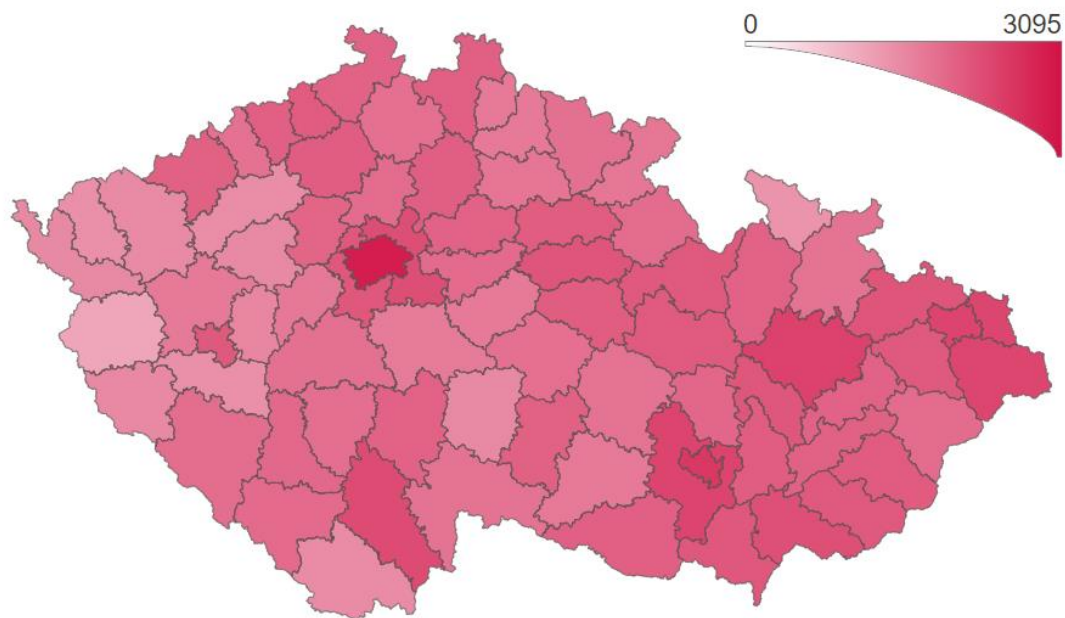
Obr. 2 – Přehled výskytu laboratorně prokázaného onemocnění COVID-19 dle KHS podle okresu místa bydliště – situace k 1. 10. 2020 (MZCR) ²

Ani příchodem nového roku se stav šíření nákazy nijak rapidně nezlepšil. V nemocnicích bylo hospitalizováno mnoho nemocných. Opatření byla stále platná. Školy byly zavřené, obchody a služby také. Výjimkou byly samozřejmě obchody s potravinami. Ani na jaře se situace nelepšila, a tak vláda byla opět donucena k dalšímu opatření – zákaz cestování mezi okresy. Toto opatření mělo být původně v platnosti tři týdny, nakonec to však byly skoro dva měsíce. I přes mnoho protestů z řad občanů se opatření ukázalo jako efektivní a na území České republiky konečně došlo ke zmírnění šíření nákazy. Lidé protestovali hlavně z důvodu, že nebylo přesně vymezeno výše zmíněné opatření. Mnoho občanů má trvalý pobyt na jiném místě než v současné době skutečně žije. Proto došlo k úpravě tohoto opatření, bylo vyhlášeno, že si má každý vybrat jedno místo, kde se bude po dobu opatření zdržovat. Cestování mezi okresy mělo samozřejmě výjimky, a to byly pracovní cesty. Ke zmírnění nákazy pomohl i fakt,

² MZCR, dostupné z: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19/prehledy-khs>

že se na našem území začalo proti viru očkovat, což jak se nakonec ukázalo, vyvolalo mezi lidmi rozpolcené pocity (MZCR a KHS, 2021).

Během letních měsíců došlo opět ke zmírnění některých opatření, ale ne všech, jak tomu bylo v předchozím roce. Na veškeré hromadné akce byla povinnost mít negativní test, ve vnitřních prostorách stále platilo nařízení nošení zakrytí nosu a úst, a to výhradně respirátorem nebo nanorouškou. V současné době pandemie opět nabírá na síle a vláda opět jedná o nových opatřeních, které by šíření nákazy zmírnily. Lidé už jsou frustrovaní a vyčerpaní z neustálých opatření. Byly zrušeny všechny testy a platí tedy pouze očkování. V praxi to tedy funguje tak, že pouze očkovaní se mohou účastnit společenských akcí a navštěvovat restaurace. Tento krok donutil poměrně velké množství lidí k tomu, aby se nechali očkovat, avšak odpůrci očkování jsou spíše ještě více rozzlobeni. Dne 25. listopadu byl opět vyhlášen nouzový stav. Jedná se o opatřeních, která by zamezila šíření pandemie, ale i například o povinné vakcinaci, což opět vyvolalo mezi občany velkou vlnu protestů (MZCR, 2021).



Obr. 3 - Přehled výskytu laboratorně prokázaného onemocnění COVID-19 dle KHS podle okresu místa bydliště – situace k 29. 11. 2021 (MZCR) ³

³ MZCR, dostupné z: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19/prehledy-khs>

1.2 Společenský dopad pandemie Covid-19

Celosvětová pandemie Covid-19 měla na celou světovou populaci mnoho dopadů, avšak jedním z nejzásadnějších je dopad společenský. Zpočátku se zdálo, že zpomalení celého světa populaci jen pomůže. Lidé se zastaví a budou se věnovat sobě, svým rodinám. V médiích vycházelo nespočet článků o tom, jak „lockdown“ pomáhá zlepšovat klima. Mezi lidmi panovala sounáležitost a podpora, a možná trochu strach z budoucnosti. Většina z nás nikdy nezažila válku, vojenský puč či stanné právo, nicméně i tak je pro nás přirozené v první řadě uzavřít hranice a schovat se v bezpečí domova. Domov je přece jen místo, kde se cítíme bezpečně i v okamžiku toho největšího nebezpečí. Většina lidí vnímala výzvu „zůstaňte doma“ zprvu pozitivně, avšak následně přišla obrovská rána ve formě nedostatku sociálního kontaktu (Krstev, 2020, s. 9).

Člověk je přece jen tvor společenský. Ke svému spokojenému životu potřebuje setkávání s ostatními členy společnosti, interakci, komunikaci a mnoho dalších činností, které jsou spojené s životem jako takovým. Nicky Hayesová ve své publikaci *Základy sociální psychologie* se sama zmiňuje o tom, že komunikace naplňuje náš každodenní život (Hayesová 2002, s. 29). Samotná komunikace je pro člověka jedním z klíčových aspektů. Komunikace nám pomáhá vyřešit mnoho problémů, ale občas je potřeba si o něčem, co člověka momentálně trápí, promluvit i s někým mimo okruh rodiny. Při pandemii se všechny tyto složky sociálního života utlumily na minimum. U mnoha lidí došlo k sociální izolaci. Tu lze rozdělit na krátkodobou a dlouhodobou. Délka odloučení hraje velkou roli při dopadu na člověka. Do této kategorie spadá i izolace emocionální. Tu lze pozorovat v případě, kdy je člověk obklopen mnoha známými, ale postrádá vztah k člověku, který mu přináší emocionální uspokojení (Výrost, Slaměník, 2008, s. 250).

Nejdůležitějším opatřením bylo pro vládu České republiky izolovat rizikovou skupinu. Izolace je zakotvena v Zákoně o ochraně veřejného zdraví, § 2 odst. 6. Došlo k uzavření a zákazu návštěv jak v nemocnicích, tak i v pobytových zařízeních pro lidi důchodového věku. Podle mnoha zdrojů je tato skupina náchylnější k tzv. těžšímu průběhu onemocnění způsobeného virem Covid-19. V této souvislosti je určitě důležité zde zmínit problém homogenizace. Souvisí to s tímto tématem, a to tak, že senioři obecně byli definováni jako náchylnější k nemoci a mladší generace byla chápána jako bezriziková (Hasmanová Mrhánková, 2021, s. 146-150). Izolovaná skupina zůstala v pobytových zařízeních, většinou bez možnosti návštěv blízkých. Mezi další opatření v těchto zařízeních patřil i zákaz vycházení z pokojů (Usnesení vlády ČR č. 98/2020 Sb.). Mezi seniory panoval strach – z nové nemoci,

ale i z toho, že už své blízké neuvidí. Většina z izolované skupiny neviděla své blízké po dobu několika měsíců. Odborníci se v této souvislosti téměř jednohlasně shodují na tom, že absence sociálního kontaktu je pro tuto skupinu několikanásobně náročnější nežli zdravotní komplikace. Matoušek, Kodymová a Koláčková se ve své publikaci zmiňují o tom, že dlouhodobá izolace může vést k citové deprivaci, což se může jako jeden z dalších dopadů ukázat později (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2010, s. 47).

Dalším opatřením, které mělo na celou společnost obrovský dopad, bylo uzavření všech služeb a takzvaný plošný lockdown. Opatření se týkalo nejen restaurací, ale i společenských akcí. Společenský život byl utlumen na minimum (Usnesení vlády České republiky č. 72/2020 Sb.). Tato opatření měla za důsledek to, že jak děti, tak i rodiče zůstali doma. U některých rodin to mělo samozřejmě velmi pozitivní vliv, ale u některých rodin došlo k rozpadu. Bylo realizováno obrovské množství výzkumů, které mapovaly vztahy během pandemie. Podle pilotní studie Masarykovy Univerzity v Brně pandemie negativně poznamenala až polovinu partnerských vztahů v České republice.⁴ Podle výzkumů, které se realizovaly během pandemie se ukázalo, že vzrostl i počet případů domácího násilí na ženách. Procentuálně je nárůst domácího násilí nebo spíše poptávka po organizacích, které pomáhají obětem domácího násilí, během pandemie až o 50 %. Což je určitě jeden z důsledků toho, že drtivá většina lidí zůstala zavřená doma (Nyklová, Moore, 2021, s. 14-15). Občanům České republiky velmi scházela sociální kontakt. Obecně lze říci, že právě absence sociálního kontaktu vedla občany k porušování platných opatření. A opět se vracíme k tomu, že sociální izolace má obrovský vliv jak na seniory, tak i na mladší generaci populace.

Celkově je společenský dopad jedním z nejzásadnějších dopadů spojených s pandemií Covid-19. Určitě to lze chápat i tak, že vlny protestů proti různým opatřením, která lidem omezují právě ten sociální život, byly způsobené absencí sociálního kontaktu a vlivem sociální izolace. Tyto dopady lze v tuto chvíli jen stěží shrnout. Důvodem je to, že mnoho dopadů, které souvisí s tímto tématem, se může projevit až dlouho po skončení celé této pandemie. Konkrétně to může být například problém s komunikací.

⁴ Výzkum Současná česká rodina – MU Brno.

1.3 Dopad pandemie Covid-19 na vzdělání – distanční výuka

Nepochybně nejzásadnější dopad pro žáky a studenty různých typů škol bylo zavedení distanční výuky. Ta byla zavedena hlavně proto, aby se zamezilo šíření pandemie Covid-19. Zavedení nového způsobu vzdělávání je pro tuto práci zásadní i z toho důvodu, že se týkala všech studentů a všech typů škol.

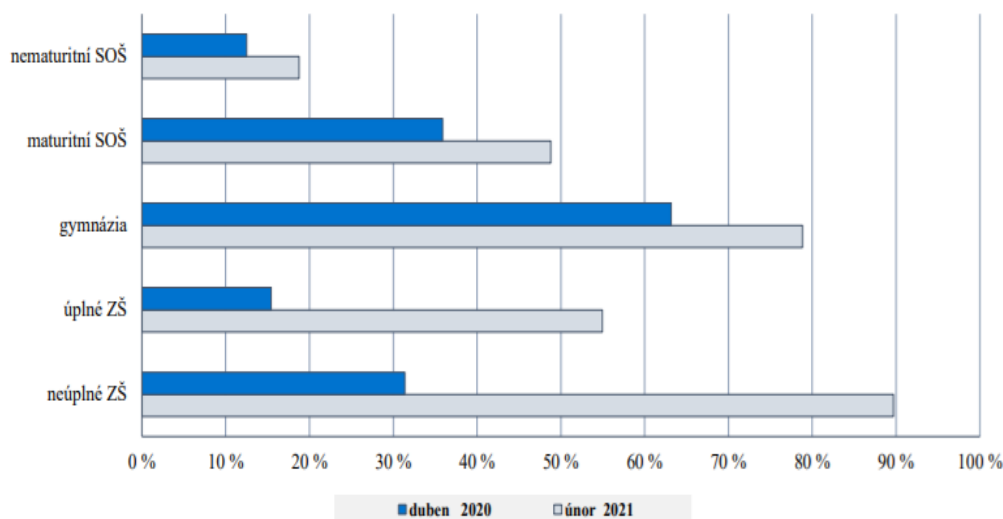
Pro lepší orientaci v tématu je třeba si definovat pojmy – prezenční výuka a distanční výuka. Prezenční výuka je tradiční způsob vzdělávání, při kterém je nutná fyzická přítomnost žáka/studenta ve škole. Distanční výuka je forma vzdělávání, při které není nutná fyzická přítomnost žáka či studenta ve škole. Distanční výuka je zpravidla realizována pomocí multimediálních prostředků (Zlámalová, 2006, s. 10-11).

V březnu roku 2020 došlo k uzavření všech škol na celém území České republiky. Vláda v té době slibovala všem žákům a studentům škol, že uzavření bude pouze po dobu dvou týdnů. Z dvou týdnů bylo nakonec několik měsíců. Zpočátku toto opatření bylo vnímáno žáky a studenty velice pozitivně, většina dětí toto opatření brala jako takové „prázdniny“. Mnoho rodičů však čelilo zásadním problémům, jako například tomu, že ne každá rodina má i v dnešní době přístup k internetu, počítač nebo notebook. Byl to problém v zásadě v rodinách, kde je více dětí školou povinných. I v případě, že v rodinách bylo dostatečné technické vybavení, tak rodiče pracovali z domova a ke své práci také potřebovali počítač a internetové připojení (Usnesení vlády České republiky č. 74/2020 Sb.).

Tuto problematiku rozebírá i tematická zpráva školní inspekce. Ta odhalila to, že počet žáků, kteří se na jaře roku 2020 nemohli účastnit online výuky, byl relativně velký. Jako důvody byly uvedeny – nedostatek technického vybavení či připojení a nedostatečná motivace k distanční výuce ze strany rodičů. Rozdíl v zapojení se do distanční výuky je rozdílně vnímán různými typy škol. Některé školy definují nezapojení žáka do online výuky tak, že nereaguje, nevyzvedává si úkoly a rodiče se školou nekomunikují. Podle jiných škol je žák, nezapojující se do výuky, vnímán následovně: výuky se účastní, ale jen v minimálním rozsahu, vyzvedává úkoly, avšak odevzdává jen ty nejdůležitější (Pavlas, Zatloukal, Andrys, Neumajer, 2021, s. 14).

Jako názornější příklad je uveden graf, který ukazuje počty žáků účastnících se na online výuce. Nejdříve jsou znázorněny počty žáků účastnících se distanční výuky v dubnu roku 2020 a pod tím jsou znázorněny počty žáků, kteří se účastnili online výuky v únoru roku 2021. Graf jasně znázorňuje, že počty žáků účastnících se online výuky značně stouply. Jeden z hlavních

faktorů, proč počet žáků a studentů, kteří se podílejí na distanční výuce, je i ten, že školy začaly propůjčovat vybavení pro realizaci distanční výuky svým žákům a studentům. I přes to je velmi důležité poukázat na to, že ani v jedné kategorii počet žáků a studentů účastníci se distanční výuky nedosáhl hranice 100 % (Pavlas, Zatloukal, Andrys, Neumajer, 2021, s. 14).



Graf č. 1 – Porovnání škol a podílů žáků podílející se na distanční online výuce (Pavlas, Zatloukal, Andrys, Neumajer, 2021, s. 14)

Druhý problém, který se týkal realizace distanční výuky ze strany rodičů, byl ten, že starší děti – druhý stupeň základní školy, musely zůstat doma samy, protože rodiče nedostali v práci volno, aby mohli dohlížet na své děti při distanční výuce. To znamenalo to, že děti nad sebou neměly autoritu a k výuce přistupovaly dost často velmi laxně. „Rodičovská pomoc se stává hlavním zdrojem pro disciplínu a kvalitu práce žáka, což dále rozlišuje podmínky pro učení mezi dětmi“ (Pavlas, Zatloukal, Andrys, Neumajer, 2021, s. 14).

Pokud se v této práci pokusíme shrnout veškeré dopady na studenty a žáky škol, tak by bylo nejlepším řešením rozdělit skupinu studentů na několik podskupin. První podskupina jsou žáci prvního stupně základních škol. Druhou podskupinu tvoří žáci druhého stupně základních škol. Skupinou třetí jsou studenti středních škol a poslední skupinou jsou vysokoškolští studenti.

Žáci na prvních stupních základních škol zvládali výuku poměrně dobře. Hlavním důvodem bylo to, že na ně při distanční výuce dohlíželi rodiče. U druhé a třetí podskupiny záleželo na jednotlivcích, avšak tyto dvě skupiny měly větší problém s absencí sociálního kontaktu způsobeného tím, že se nesetkávaly se svými přáteli ve škole, na což byly běžně zvyklí. Obě podskupiny pojí ovšem ještě jedna věc, a to ta, že druhá podskupina přišla o krásný zážitek v podobě tanečních. Třetí podskupina byla zase ochuzena o maturitní plesy a další události spojené s tímto obdobím studia. Poslední podskupina zvládala distanční výuku celkem dobře, ovšem opět velmi záleželo na jednotlivcích. Některé obory vysokých škol nepoznamenal distanční způsob vyučování a neměl na studenty příliš značný vliv. Jiné obory, které potřebují ke svému studiu laboratoře, speciální vybavení i praktické ukázky, byly poznamenané více a studium pro ně bylo v jisté míře složitější. Ale jak je uvedeno v tomto odstavci, vždy záleží na jednotlivci, jaký zaujme k distanční výuce postoj. Někomu vyhovuje více to, že si může čas doma lépe plánovat a ušetří ho poměrně dost tím, že nemusí cestovat. Někdo naopak nad sebou potřebuje mít pomyslný bič – tu autoritu, kterou ve školách zastupují učitelé a profesori. Obecně ale výzkumy ukazují to, že na děti měla distanční výuka spíše negativní vliv, a to ve formě: nedostatku pohybu, nedostatku komunikace, nedostatku kontaktu s vrstevníky a nedostatečný režim (Čermáková, Klement, Gargulák, 2020, s. 3-6).

Pokud se tedy budeme podrobněji věnovat negativním dopadům, které měla distanční forma vzdělání na děti, tak je to vlastně poměrně jednoduché. Všechny děti při běžném školním vzdělání mají denní režim – musí ráno v určitou dobu vstát, nasnídat se a poté odcházejí do školy. Pokud jezdí autobusem, tak musí vědět, kdy jim autobus jede a v kolik hodin jim jede zpět domů. Následně tráví den ve škole, kde musí přemýšlet, pracovat a vědí, že když pracovat nebudou, tak je paní učitelka nepochválí. Mají hodiny zpěvu, tělocviku a dalších předmětů, které rozvíjejí jejich schopnosti. Po příchodu či příjezdu z vyučování si musí udělat úkoly na další den, připravit si učivo a jít včas spát. Při distanční výuce panoval u žáků a studentů také režim. Je ovšem nutné říci, že obrovskou roli v této situaci měli rodiče. S denním režimem souvisí určitě i nedostatek pohybu a nedostatek komunikace. Nedá se úplně říci, že za nedostatek pohybu může distanční způsob vzdělávání – pokud mají rodiče čas a odhodlání, tak jsou určitě i jiné způsoby, jak zajistit dětem pohyb. Ať už zde hovoříme o výletech, procházkách či jiných druzích pohybu. Největším problémem se zde zdá právě nedostatek socializace a komunikace. Pokud vezmeme v potaz dnešní dobu sociálních sítí, tak je to určitý způsob komunikace, ale nikdy to nenahradí konverzaci „face to face“ (Čermáková, Klement, Gargulák, 2020, s. 3-6).

Na distanční výuce se participují jak studenti a žáci, tak samozřejmě nedílnou součástí tohoto procesu jsou i učitelé. Pokud chceme hovořit o dopadech pandemie Covid-19 na vzdělání, tak je klíčovým bodem na tuto problematiku nahlížet z obou úhlů. Obecně je v mnoha studiích poukazováno na to, že studentům distanční výuka nevyhovuje, ale otázkou „Proč?“ se málokdo zabýval.

Ano, je samozřejmě obtížné se přizpůsobit něčemu novému, jako je distanční výuka. Žáci/ studenti neměli na výběr, ale to neměli ani učitelé. Učitelé obecně se museli také distanční výuce přizpůsobit ze dne na den. Pro mnoho z nich byly přípravy na online hodiny mnohdy daleko složitější než přípravy na hodiny, které se konaly prezenčně v budovách škol.

Dopad na vzdělání vlivem pandemie Covid-19 je dle této kapitoly jistě značný. Ovšem je důležité zde poukázat i na ty pozitivní aspekty, které tento způsob vzdělávání přinesl jak žákům/studentům, tak samozřejmě i učitelům. Opět se v této kapitole opakuje, že je velmi těžké toto obecně a objektivně zhodnotit, protože největší podíl na tom mají samozřejmě rodiče, kantoři, ale i samotní žáci. Určitě nelze říci, zda se při distanční výuce žáci/studenti zlepšili či zhoršili v prospěchu. Důležité je zde vyzdvihnout to, že se naučili být zodpovědní.

Pro školy a další vzdělávací organizace tento způsob výuky znamená to, že studenti jsou na tento typ výuky (distanční výuku) poměrně zvyklí a určitě by stálo za to přemýšlet o další možnosti studia. Mezi prezenčním a kombinovaným způsobem studia by určitě mohl být i distanční způsob studia, což by určitě ulehčilo například ženám na mateřské dovolené toužícím po vzdělání. Také je určitě důležité vyzdvihnout to, že se začalo konat velké množství přednášek, konferencí a dalších besed, právě distanční formou – online formou. A určitě tento způsob přilákal mnoho studentů, ale i širokou veřejnost. Jak je již v práci uvedeno, nelze hodnotit, zda je online výuka horší či lepší – je to nový způsob výuky, který má jistě do budoucna zajímavý potenciál.

1.4 Shrnutí kapitoly

Když se řekne pandemie, Covid-19 či koronavirus, tak se všem studentům vybaví nepochybně pojem distanční výuka. První kapitola této diplomové práce byla zvolena tak, aby lépe přiblížila celou situaci spojenou s pandemií. Již zmíněná pandemie je klíčová pro celou následující práci. Proto je jí věnována zvýšená pozornost.

V první podkapitole je shrnut průběh pandemie. Zmínka je i o tom, jak pandemie probíhala i v jiných zemích světa, ale pokud bychom to chtěli rozebrat a popsat detailně, tak by to bylo na celou práci. Proto je zde detailněji rozebrán pouze průběh pandemie na území České republiky. Pro lepší pochopení a představu jsou v této podkapitole vloženy grafy a obrázky, aby bylo lépe vidět, jak pandemie v České republice sílila. Se sílením pandemie je spojeno i vydání opatření a doporučení, které měli pomoci zamezit průběh pandemie. Proto je tento fakt také v podkapitole popsán.

Důležitá podkapitola se zabývá společenskými dopady pandemie Covid-19. V této podkapitole jsou zmíněné nejzásadnější dopady na společnost jako takovou. Se společenskými dopady je nepochybně spojena sociální izolace, která je v této kapitole rozebíraná. Pokud se řekne slovní spojení: sociální dopady pandemie, tak se každému vybaví zákaz konání společenských akcí, utlumený společenský život a další specifika, která jsou s tímto tématem spojená. Obecně lze říci, že tyto dopady jsou nejzásadnějšími a společnost se z těchto opatření bude vzpamatovávat dlouho. Nejde jen o to, že lidi byli doma a téměř nikam nechodili, ale hlavním problémem je narušení sociálních vztahů a vazeb a omezení komunikace s přáteli.

Poslední podkapitola je zaměřena na dopady na vzdělání. Jak vyplývá z této části, tak dopady můžeme rozdělit na pozitivní a negativní. Negativním dopadem je nepochybně sociální izolace a pozitivním dopadem je určitě možnost využívat multimediální programy a technologie k vyučování i dalším přednáškám. Což se v současné době poměrně osvědčuje. Mnoho kantorů, kteří jsou nemocní, ale mohou vyučovat, se se studenty setkávají právě pomocí distančního programu vzdělání. Studenti o svou výuku nepřicházejí a kantorů mají dobrý pocit z toho, že nikoho nenakazili a mohou výuku realizovat v prostředí domova.

2 Ústavní péče

Do kategorie ústavní péče patří nepochybně i dětské domovy a další instituce, které jsou v následujících podkapitolách blíže specifikovány. Proto je tato kapitola zásadní pro komplexní uchopení celého tématu diplomové práce. Obecně lze říci, že právě kapitola ústavní péče a kapitola o pandemii je pro tuto teoretickou část nejpodstatnější.

Ústavní péče je pojmenování sociálně-pedagogického charakteru. Dost často se používá i pojem jako je institucionální péče či institucionální výchova. Slovo instituce pochází z latinského jazyka. Význam slova *instituire* je zařizovat či zřizovat a pomocí něhož se označuje jím udržovaná zvyklost či praxe. Kořeny tohoto termínu sahají už do 16. století, avšak velmi dlouho poté se tento pojem začal spojovat s konkrétní budovou (Matoušek, 1999, s. 17).

Pro lepší uchopení celého tématu je důležité si vymezit pojmy ústavní péče a ústavní výchova. Ústavní péči lze chápat jako nadřazený pojem k ústavní výchově. Podle Albína Škoviery, jsou v pojmech ústavní výchova a ústavní péče rozdíly. Autor popisuje to, že ústavní péči je možné vnímat jako jednosměrnou aktivitu. Objekt působení je v pasivní roli a péče je poskytována pečovatелеm. Ústavní výchova představuje oboustrannou aktivitu. Výchova je propojena s rolí vychovatele a zaměřuje se i na osobní růst (Škoviera, 2007, s. 30).

Rodina úzce souvisí s celou problematikou ústavní péče, proto je důležité si ji vymezit. „Rodina je nejstarší lidskou společenskou institucí, která vznikla především z potřeby své potomstvo chránit, pečovat a připravovat pro samostatný život.“ (Matějček, 1994, s. 15). V rodině se ustavují vazby dítěte, ale také se učí různé sociální role, které jsou pro společnost běžné. Podle Heluse má rodina celkem 9 psychologických funkcí. První z nich je uspokojení základních potřeb dítěte. Dále uspokojuje potřebu organické přináležitosti dítěte, dává dítěti od nejtútlejšího věku akční prostor, uvádí dítě do vztahu k věcem rodinného vybavení, dává dítěti bezprostředně působící vzory a příklady, upevňuje a rozvíjí vědomí povinnosti, dává příležitost vejít do mezigeneračních vztahů, navozuje dítěti představu o širším okolí a je nepochybně prostředím, kde se může dítě svěřit, očekávat radu a pomoc. Je útočištěm v situacích životní bezradnosti (Helus, 2009, s. 21).

V případě, kdy rodina nedokáže potomstvo chránit, pečovat o něj či jej připravovat na samostatný život musí zasáhnout stát a úřední orgány, které se snaží dětem zajistit „normální“ život. Celý tento systém je zajištěn legislativně příslušnými zákony. Prvním zákonem je zákon č. 89/2012 Sb., který s účinností od 1.1. 2014 upravuje všechny základní instituty rodinných vztahů. Tento zákon přinesl praktické rozhodovací mechanismy ve všech důležitých věcech,

kteře se týkají náhradní péče. I tento zákon jako mnoho jiných byl v roce 2021 novelizován. Druhým zákonem je zákon č. 359/1999 Sb. – zákon o sociálně-právní ochraně dětí, tento zákon byl však v nedávné době také novelizován.

Nefungující rodina, což je problém, který vede k jednomu z několika různých opatření se dá definovat mnoha způsoby. I přesto, že si rodina v posledních letech prošla velkými změnami – nukleární rodina, kterou tvoří otec, matka a jedno až dvě děti už nepředstavuje všeobecnou normu. Ani tradiční pojetí rolí už v současné době neplatí. Tradiční pojetí rolí představuje otce jako živitele rodiny a matku pečující o děti a domácnost. Pro uspokojivý sociální vývoj je velmi důležité, aby vztah mezi rodiči a dítětem byl od počátku dobrý. I přesto, že pro mnoho žen je dítě stále požehnáním a zázrakem, tak jsou ženy, které mateřství nenaplňuje a neuspokojuje. Dítě je poté trestáno za to, že žije. Může jít o případy, kdy žena přišla o zaměstnání a o kariéru v důsledku těhotenství, také se dost často objevuje „ztráta mládí“. Je v pořádku, že pro některé ženy není dítě něco, po čem touží celý život. Pro tyto případy je v systému péče o děti adopce. Je ovšem důležité si uvědomit, že se tento problém dá řešit i jiným způsobem než emočním či fyzickým týráním dítěte.

2.1 Historie ústavní péče v České republice i ve světě

Historie ústavní péče je poměrně bohatá. Kořeny této péče sahají až do období středověku, kdy se zakládaly první útulky a špitály. První sirotčince pro nechtěné a opuštěné děti se začaly zřizovat na našem území na konci třicetileté války. Ústavní výchova byla dětem nařizována podle zákona, jak je tomu ostatně i dnes. Podle tohoto zákona, který je z roku 1877 a 1885, mohl soud pouze doporučit umístění dítěte do polepšovny či tzv. donucovací pracovny. Soud toto umístění mohl opravdu pouze doporučit, nikoliv nařídít. Velmi unikátním zařízením na našem území byl Vlašský špitál, který se zaměřoval na péči o opuštěné a nechtěné děti. Roku 1789 začaly vznikat tzv. chorobince. Tam mohli být umístováni lidé s nevléčitelnými nemocí, tělesně postižení, a právě i nechtěné děti. Chorobinec poskytoval stravu, ubytování, lékařskou péči i vzdělání (Halířová, 2014, s. 8–10).

Po průmyslové revoluci značně stoupla potřeba sirotčinců i chudobinců. V 19. století byl vytvořen koncept dětské delikvence, a proto vznikla potřeba dalšího zařízení. Z toho důvodu vznikly instituce vychovatelem a polepšoven. Tyto instituce se zaměřovaly zásadně a výhradně na nápravu dětí a mládeže chovající se protispolečensky. Vychovatelny sloužily hlavně jako prevence delikventního chování – z toho důvodu do této instituce mohly být

umístěné i děti opuštěné. V těchto institucích se používaly metody odměn a trestů, které jsou využívány i dnes poměrně hojně (Sychrová, 2014, s. 16–20).

Od počátku 20. století došlo v tomto odvětví k mnoha změnám a úpravám. Zemský výbor přenesl velkou část agendy na okresní komise. Tyto komise zřizovaly péči o mládež. Po první světové válce začala vzrůstat potřeba institucionální výchovy z toho důvodu, že bylo mnohem více dětí, které nemohly vyrůstat v rodině. Pro děti v ústavní péči existovala možnost adopce, pěstounské péče... Dětské domovy v té době už existovaly, avšak byly nízkokapacitní (Sychrová, 2014, s. 35).

Po skončení druhé světové války došlo k dalším velkým změnám v oblasti ústavní péče. Celý systém se centralizoval. V roce 1952 byla pěstounská péče zrušena a děti přešly do ústavní péče. Malé domovy se nahradily velkými, kam byly děti umísťovány dle věku. Propagována byla hojně kolektivní výchova dětí, která měla napravit nedostatky individualistické rodinné výchovy. Zařízení se dělila na kojenecké ústavy, dětské domovy pro děti od 3 do 6 let, školní domovy pro šestileté až čtrnáctileté a domovy pro děti s delikventním chováním (Matějček, Langmeier, 2011, s. 92).

V roce 1970 byla vytvořena první ucelená koncepce dětských domovů, výchovných a diagnostických ústavů. Tyto instituce se postupně realizovaly pomocí vyhlášek a směrnic. Dětské domovy se rozdělovaly na rodinný a internátní typ. Rodinný typ předpokládal dlouhodobý pobyt v instituci. Internátní typ byl pobyt na dobu ne vyšší než dva roky. V tomto typu dětských domovů se děti rozdělovaly podle věku a pohlaví. Prostředí a fungování připomínalo běžný internát. V dětském domově rodinného typu se děti zařazovaly do rodinných buněk a byla zde snaha o prostředí, které co nejvíce připomíná rodinu (Organizační směrnice č. 30 374/71-201, čl. 2, odstavec 1-5).

Stejně tak, jako se historie a vznik ústavní péče vyvíjel v České republice, tak se vyvíjel i ve světě. Systém péče o ohrožené děti se vyvíjí pod tlakem různých historických událostí a dle potřeb společnosti. Toto je typické pro světové války, jelikož v tu chvíli z důvodu velké úmrtnosti v rámci válek, zůstalo mnoho sirotků, o které se neměl kdo starat. Proto můžeme říct, že tyto období přinesly i pozitiva, která spočívají hlavně v rozvoji právě ústavní péče (Paleček, 2015, s. 8). Co se týče rozdílnosti v systémech této péče v rámci celého světa, bylo by to na další diplomovou práci a určitě je to zajímavé téma pro porovnání. Je však poměrně zřejmé, že počty dětí, které jsou v jednotlivých státech umístěny do ústavní péče, jsou závislé i na životní úrovni v dané zemi. Za státy s nízkým počtem dětí umístěných v ústavní péči jsou: Velká

Británie, Norsko a Island. Horší situace je ve státech střední a východní Evropy (Gudbrandsson, 2004, s. 6-8).

V současné době lze říci, že společnost má na tento systém péče dva velmi protichůdné názory. Jedna část společnosti zavrhuje tento systém jako celek. Druhá část společnosti tento systém podporuje. Avšak dost často si tento systém společnost idealizuje a nechce vnímat problémy, které jsou s tímto typem péče o děti spojené. Mnoho lidí, kteří se o této oblasti vyjadřují, si myslí, že dětem by mělo být umožněno vyrůstat v rodině. Avšak pokud se rodiče o děti nestarají a pro děti je vyrůstání v rodině spíše přítěž nežli radost, tak mají právo na to, vyrůstat někde, kde mají střechu nad hlavou a pocit toho, že někam opravdu patří.

2.1 Systém zařízení ústavní péče v České republice

Zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy jsou legislativně ukotvena v zákoně č. 109/2002 Sb. o ústavní a ochranné výchově ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních (Zákon č. 109/2002 Sb.). V tuto chvíli je velmi důležité definovat pojmy, které jsou výše uvedené. V České republice systém ústavní výchovy rozděluje zařízení ústavní a ochranné výchovy do kompetencí celkem tří ministerstev (MPSV, 2014, s. 7).

Ústavní péče je spíše právní pojem. Soud tuto péči nařizuje v případě, kdy předchozí opatření nevedla k nápravě. Důvodem je vážné narušení výchovy či vývoje dítěte. Pro nařízení ústavní výchovy nemohou být jako důvod nedostatečné bytové podmínky či majetkové poměry rodičů. Soud ukládá ústavní výchovu pouze v případě, kdy je závažně narušena výchova a vývoj dítěte. Ústavní výchova se nařizuje po dobu nejdéle tří let, tuto dobu lze opakovaně prodlužovat. Tato výchova může být soudem nařízena pouze do věku 18 let.

Dále vysvětlíme pojem předběžné opatření, ten upravuje zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních nařízeních soudních. Toto opatření je nařizované v případě, kdy nezletilé dítě se ocitne bez řádné péče nebo dojde k ohrožení či narušení jeho života. Soud předběžným opatřením upraví poměry dítěte na nezbytně nutnou dobu. Opatření trvá jeden měsíc, soud může tuto lhůtu prodloužit, avšak nesmí být přesáhnutá doba 6 měsíců (Zákon č. 292/2013 Sb.).

Posledním pojmem je ochranná výchova – tu definuje trestní zákoník jako jedno z výchovných opatření. Ochranná výchova je ukládána mladistvým (15 až 18 let) za protiprávní jednání (Zákon č. 292/2013 Sb.).

System ústavní péče v České republice je členitý a rozvrstvený. Do tohoto systému spadají instituce jako například diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav. Všechny tyto instituce poskytují péči pro děti.

Diagnostický ústav je zařízení, které má několik zásadních funkcí. Hlavní funkcí je funkce diagnostická. Ta spočívá v detailní diagnostice klienta v oblasti pedagogické a psychologické. Další funkcí je vzdělávání klientů s ohledem na jeho potřeby. Zařízení má také funkci terapeutickou a samozřejmě výchovnou a sociální. V této instituci dochází ke komplexní diagnostice klienta, kdy jsou sepsány podrobné zprávy a doporučení, jak postupovat dál. Dítě bývá do diagnostického ústavu umísťováno na 8 týdnů. Umístění je samozřejmě omezené věkově, do ústavu jsou umísťovány děti od 3 do 18 let. Diagnostický ústav je zásadní instituce pro práci etopeda. V tomto ústavu jsou dost často diagnostikovány i poruchy chování, které se u dětí vyskytují poměrně často a je velmi důležité je zachytit v čas (Zákon č. 109/2002 Sb.).

Poruchy chování jsou opakující se stabilní vzorce chování, ve kterých jsou porušované sociální normy a pravidla. Zpravidla tyto vzorce chování se musí projevovat po dobu 6 měsíců. Mezi symptomy patří 4 základní vzorce. První je agrese k lidem a zvířatům. Sem lze zahrnout šikanu, vyhrožování, fyzickou agresi, loupežná přepadení, vnucování sexuální aktivity. Druhým vzorcem je destrukce majetku a vlastnictví, kam patří zakládání ohňů a ničení cizího majetku. Třetím vzorcem je nepoctivost a krádeže, kam lze zařadit vloupání, lhaní a krádeže. Posledním vzorcem je násilné a vážné porušování pravidel, kdy dítě utíká z domova a často chodí za školu (Ptáček, 2006, s. 7-9).

Dětský domov se školou je další velmi důležitou institucí, která patří do systému fungujících v ČR. Tato instituce pečuje o děti, které mají nařízenou ochranou výchovu či nařízenou ústavní výchovu. Také sem umísťují děti, které mají závažné poruchy chování nebo děti, které mají přechodnou či trvalou duševní poruchu a potřebují speciálně výchovně léčebnou péči. Do dětského domova se školou mohou být umístěné i nezletilé matky, které splňují požadavky. Obvykle jsou sem umísťovány děti od 6 let až po dobu ukončení povinné školní docházky. Pokud problémy u dětí, kvůli kterým byly umístěné do domova, ustanou, mohou docházet do běžné školy, která není součástí domova. V případě, že dítě dokončí základní školu a nemůže docházet na střední školu, tak je umístěno do výchovného ústavu. V současné době je v České republice celkem 34 dětských domovů se školou (Zákon č. 109/2002 Sb.).

Výchovný ústav je zařízení, které je naopak pro děti, které jsou starší 15 let. Do této instituce mohou být umístěny děti i ve věku 12 let, které vykazují velmi závažné poruchy chování, že je nelze umístit do dětského domova se školou. Hlavním důvodem umístění nezletilého do této péče, je závažné rizikové chování. Mezi rizikové chování patří například užívání návykových látek, předčasný sexuální život, kriminalita, záškoláctví či agresivní chování vůči ostatním. Za zmínku určitě stojí výchovný ústav v Kutné Hoře. V tomto ústavu pobývají chlapci, kteří byli sexuálně zneužíváni. Těmto chlapcům byla zpravidla nařízena ústavní či ochranná výchova. Chlapci jsou přijímáni na základě rozhodnutí soudu z dětských zařízení, diagnostických ústavů nebo přímo z rodin na návrh OSPOD po předchozí diagnostice. Chlapci nemají v rámci ústavu školu, proto navštěvují běžné školy v okolí (Zákon č. 109/2002 Sb.).

2.2 Dětské domovy

Dětské domovy pečují o děti podle jejich individuálních potřeb. Hlavními funkcemi domovů je funkce výchovná, vzdělávací a sociální. Hlavním účelem těchto zařízení je zajišťovat péči o děti, které mají soudem nařízenou ústavní péči. Tento druh péče je udělován soudem dětem, u kterých je narušen sociální vývoj. Do dětských domovů jsou umísťovány děti zpravidla ve věku 3–18 let nejdéle však do věku 26 let. Do tohoto druhu zařízení nemohou být umístěny děti, které trpí závažnou poruchou chování. Do dětského domova mohou být přijímány i nezletilé matky se svými dětmi i děti zdravotně či mentálně postižené (Zákon č. 109/2002 Sb.).

Na rozdíl od dětského domova se školou navštěvují děti z dětských domovů běžné státní školy. Dětské domovy jsou specifickými zařízeními, která dětem poskytují výchovu a péči na dobu nezbytně nutnou, která se ovšem dost často prodlouží do plnoletosti. Podle výzkumu z roku 2007, které mělo na starost ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, se ukázalo, že děti prožijí v dětských domovech v průměru 14,5 let (MŠMT 2007).

Pro dobré klima v dětských domovech je důležitý i stabilní kolektiv zaměstnanců. Pro tento typ institucí není ideální, pokud se vychovatelé často střídají a mění. Vychovatel je zaměstnanec dětského domova, který má přímou výchovnou činnost přímým působením na vzdělávaného. Vychovatel je hlavním činitelem výchovného působení pro děti a mládež v dětských domovech. V praxi jsou zpravidla 2–3 kmenoví vychovatelé v jedné rodinné skupině – ti se střídají. Hlavní náplní vychovatele je výchova, vzdělání, rozvoj klíčových

kompetencí, socializace a co nejlepší příprava dítěte na běžný život za zdi domova. Dále také vychovatel zpracovává pedagogickou dokumentaci – což je sestavení individuálního výchovného programu dítěte, vedení osobního listu a šatního listu. Má také přehled o individuálních zájmech dětí, podporuje jejich rozvoj a talent. Učí děti orientaci v běžných situacích, které přináší každodenní život. Podle Heluse je vychovatel nejen profesí, ale hlavně povoláním. Důležitým aspektem vychovatele je vztah k vychovávaným (Helus, 2004, s. 76).

Každé dítě, které je umístěné v dětském domově, nepochybně trpí absencí vlastní rodiny. I když se domovy snaží co nejvíce prostředí napodobit rodině, tak střídající se vychovatelé a mnoho dětí v jednom domě není to samé jako rodina. Mnoho odborníků se shoduje na tom, že život v dětském domově negativně ovlivňuje život ve všech směrech. Například děti z dětských domovů jsou méně adaptabilní na běžný samostatný život. Také jsou dost často nespokojeni se svým vlastním životem a mají problémy i v partnerských vztazích. Dalším důležitým aspektem výchovy dítěte v dětském domově je celková nezkušenost a nepřipravenost na život. Děti jsou v dospělosti „vhozeny do vody a učí se plavat“. Mají dost často zkreslenou představu o životě a celkově i o všem, co jak funguje. Po odchodu z domova dostanou finanční příspěvek, který jim pokryje prvotní náklady, ale mnohdy to nestačí ani na zaplacení kauce bytu. Proto mají v mnohých domovech startovací byty. Ty jsou určené pro děti, které se už snaží zařadit do běžného života. V těchto bytech mohou bydlet a chodit do práce za účelem toho, aby si vydělaly nějaký finanční obnos, který jim v budoucnu pomůže se postavit na vlastní nohy (Koluchová, 2002, s. 85, 86).

Pokud se vrátíme k negativním vlivům ústavní péče, tak bychom měli zmínit jeden z nejzásadnějších. Hlavním negativním dopadem na psychiku dítěte je to, že ho z kojeneckého ústavu přeřadí do dětského domova, dítě nemá pocit, že by někam opravdu patřilo. Patřit někam – ať už do rodiny, do společnosti, do party je základním aspektem socializace a také jednou ze základních potřeb každého člověka. V dětských domovech není možné, aby děti vychovával pouze jeden člověk, a tak se vychovatelé neustále střídají. Ani toto nemá na děti příliš pozitivní vliv, protože rozdíly ve výchově různých vychovatelů jsou obrovské. Jeden z vychovatelů může být důsledný a vyžadovat od dětí autoritu a řád a druhý je nechává, aby si dělaly, co samy chtějí.

Dalším důležitým aspektem, který stojí za zmínku je problém předsudků ve společnosti. Obecně lze říci, že většina lidí tyto děti lituje či odsuzuje. Problém je však v tom, že když budou před dítětem neustále hovořit o tom, že nemají rodiče, či se o ně rodiče nestarají, může to mít obrovský vliv na budoucí vývoj dítěte. Tím, že je na poměrně velkou skupinu dětí pouze jeden

vychovatel, tak dochází k tomu, že se děti přou o pozornost. Každé dítě k tomu přistupuje úplně jiným způsobem.

Negativních vlivů na vývoj dítěte má ústavní péče nepochybně mnoho, je však třeba si uvědomit, že tímto způsobem je alespoň o děti postaráno. Ve chvíli, kdy by v ČR nefungovaly dětské domovy, tak zůstane mnoho dětí na ulici, či v nefunkčních rodinách, což na ně může mít v konečném důsledku daleko horší dopad než výchova v dětském domově.

Také je velmi pozitivní to, že se domovy snaží nerozdělovat sourozence a dávají je do jedné rodinné skupiny. Tento fakt má nepochybně velký vliv na budování sourozeneckých vztahů.

2.3 Dopad pandemie Covid-19 na vzdělání v dětských domovech

Dopad pandemie byl velmi zásadní pro vzdělávání všeobecně. Více se tato problematika dotýká institucí, jejichž příkladem jsou i dětské domovy. V této podkapitole bude shrnut dopad pandemie obecně na dětské domovy. Čerpáno bude z více zdrojů a budou zde obecně shrnuty ty nejzásadnější dopady, kterým musely čelit. V této podkapitole bude věnována pozornost nejen dopadům na vzdělání, ale i problémům, které byly spojeny se zavedením distanční výuky.

Uzavření škol pro dětské domovy znamená to, že děti tráví celý den v budově domova. Úplně jednoduše to znamená to, že o děti se musí někdo starat a v tom případě musí být v domově více zaměstnanců než v případě, kdy děti jsou celé dopoledne ve školách. Výše popsaný problém znamenal v praxi to, že vychovatelé byli nuceni být v zaměstnání doslova od rána do večera a z důvodu pandemie je neměl ani kdo vystřídat. Jelikož se pandemie šířila poměrně rychle, došlo k tomu, že musely být izolovány celé domovy a vychovatelé v nich po dobu izolace, dá se říci, bydleli. K tomuto dost zásadnímu problému se připojil další, a to nedostatek zaměstnanců.

Organizace distanční výuky byla pro mnoho domovů velmi složitá. V jednu chvíli má jedno dítě online výuku, u které musí být přítomen vychovatel, poté si musí vypracovat nějaké úkoly či pracovní listy. Mezitím má online hodinu jiné dítě. Úkoly se musí vyfotit a poslat paní učitelce. Další dítě má například problém s angličtinou a potřebuje poradit, aby zvládlo přípravu na další hodinu. Toto byl obecně problém spíše u mladších dětí, které se musely na online výuce hlídat, jelikož dost často neudržely pozornost či si samovolně začaly povídat se spolužáky.

Starší žáci nepotřebovali při výuce takový dohled, tedy dokud šel internet a vše fungovalo tak, jak mělo.

Dalším problémem bylo technické vybavení dětských domovů. A nehovoříme zde pouze o množství počítačů, díky kterým se děti mohly účastnit online výuky, ale velkou roli hrálo stabilní internetové připojení, což byl problém ve chvíli, když bylo ve stejnou chvíli připojeno několik dětí, které se účastnily online vyučování.

Ale abychom zde nehovořili jen o těch negativních dopadech, které souvisejí s distanční výukou a tyto problémy spojovaly téměř všechny dětské domovy, měli bychom se zaměřit i na ty pozitivní dopady. Děti si vytvořily daleko hlubší vztah s vychovateli, protože s nimi trávily veškerý čas. Dalším pozitivním dopadem na vzdělání v dětských domovech je i to, že i když si domovy sáhly v jistých chvílích na to pomyslné dno, tak vědí, že v případě dalšího takového problému tento způsob zvládnou. Děti si také obecně dost zvykly na to, že příprava do školy jim zabere delší čas a nemají problém se více připravovat do školy. Také si školní docházky více váží. Jsou rády za to, že se mohou vídat s kamarády, povídat si s kantory a opustit brány domova. V souvislosti s těmito pozitivními dopady se dá říci, že se děti naučily být více odpovědné a dětské domovy jako instituce si ověřily, zda jsou vychovatelé, které se starají o děti, dostatečně kompetentní, a dokáží dětem poskytnout i dostatečné vzdělání.

Dalším velmi důležitým pozitivním dopadem, který byl spojen s pandemií, byla spolupráce s dobrovolníky. Domovy byly donuceny si říci o pomoc a praxi mohli v tu chvíli vykonávat pouze studenti pedagogických oborů, kteří získali praxi, kterou by v situaci, kdy děti chodí do školy, patrně nezískali. Poznali instituci, a jelikož to byly právě studenti pedagogických oborů, tak dokázali dětem pomoci s výukou a vyzkoušet si vyučování, v rámci individuální formy, v praxi. Toto období a tato pomoc ukázala institucím, že v případě, kdy nastane takovýto problém, mohou požádat okolní vysoké či střední školy a zajistit studentům praxi a pomoci i samy sobě. Mnoho domovů navázalo spolupráci s vysokými školami a je nepochybné, že tato spolupráce bude pokračovat i po skončení pandemie.

Toto téma je velmi těžko aktuálně zhodnotitelné a je dost možné, že ty skutečné dopady se ještě projeví v pozdějším období. Je důležité vnímat i to, že děti byly izolovány úplně stejně jako riziková skupina, které je věnována pozornost v podkapitole sociální dopady pandemie. Děti byly izolovány, neměly volné vycházky (i přesto, že je to výhrada spíše starších dětí) a byla i dost omezena komunikace s rodiči. I přes to všechno je nutné říct, že dětské domovy tento problém zvládly velmi dobře.

2.4 Distanční výuka

Distanční výuka je v pedagogice nový způsob vzdělávání na různých typech škol. Tento způsob výuky byl zaveden na území České republiky v souvislosti s pandemií Covid-19. I když je toto poměrně nové téma, tak se v mnoha krajích realizovali výzkumy toho, jak distanční výuku vnímají jak žáci/studenti, tak i rodiče a učitelé. Tato podkapitola by měla být zaměřena možná spíše na distanční výuku obecně, aby bylo lepší srovnání mezi tím, jak realizaci tohoto způsobu vyučování zvládali rodiny s dětmi a jak právě instituce spadající do systému ústavní péče. Lze říci, že je důležité si všimnout rozdílů toho, jak fungují běžné rodiny s dětmi – jak se musely přizpůsobit distančnímu vzdělávání svých dětí a jak se musely přizpůsobit dětské domovy.

Na uzavření škol a přechod na distanční způsob výuky téměř okamžitě zareagovalo MŠMT a bylo vypracováno metodické doporučení pro vzdělávání distančním způsobem. Dle legislativního rámce mají všechny školy povinnost zahájit distanční způsob vzdělávání z důvodů: krizových opatření vyhlášených po dobu trvání krizového stavu podle krizového zákona, z důvodu nařízení mimořádného opatření – například v případě, kdy ministerstvo zdravotnictví vyhlásí krizový stav z důvodu ochrany veřejného zdraví. Druhým důvodem je nařízení karantény. Samozřejmě školy neměli povinnost zahájit distanční výuku v případě, kdy bylo vyhlášeno ředitelské volno (MŠMT, 2020, s. 4).

Pokud zde hovoříme o distančním způsobu vzdělávání, které bylo během pandemie nejčastěji skloňované slovní spojení, tak bychom si měli popsat a určit jaké byly formy distančního vzdělávání. Jedno z hlavních rozdělení je on-line výuka a off-line výuka. On-line výuka je takový způsob vzdělávání, který probíhá prostřednictvím internetu a využívá nejrůznější digitální technologie. Často se k realizaci on-line výuky využívali videokonferenční nástroje. Žák/student měl dán rozvrh hodin a musel se v určitý čas a pomocí určitého programu připojit na on-line hodinu. Off-line výuka je způsob vzdělávání na dálku, který neprobíhá přes internet a k realizaci ani jedna strana nepotřebuje digitální technologie. Nejčastěji se jednalo o samostudium a plnění úkolů z učebnic, učebních materiálů či pracovních listů. V tomto případě se také může jednat o plnění praktických úkolů, které využívají praktických podmínek toho, že je žák/student ve svém domácím prostředí. Dalším rozdělením, o kterém zde můžeme hovořit je rozdělení je tzv. synchronní a asynchronní výuka. Synchronní výuka v praxi představuje takový způsob vzdělávání, kdy je učitel propojen s žáky/studenty pomocí nějakého programu umožňující videokonferenci v reálném čase. Skupina pracuje ve stejný čas a na stejném (virtuálním) místě na stejném či podobném úkolu. Naopak při asynchronní výuce

pracují žáci/studenti v jimi zvoleném čase vlastním tempem a společně se v on-line prostoru nesetkávají. Mohou být využívány různé platformy pro kontrolu zadaných úkolů a pro zpětnou vazbu k pracím (MŠMT, 2020, s. 8-9).

On-line výuka má mnoho výhod a stejně tak i mnoho nevýhod. Hlavní výhodou je ta, že má učitel během vyučování přehled o průběhu výuky, o tempu a například i o tom, jak žák/student zvládá zadané úkoly i vyučovací tempo. Další výhodou on-line výuky je přímá interakce mezi učitelem a žákem/studentem. Tato interakce přispívá k pozitivní motivaci žáka a k překonávání obtíží způsobených sociální izolací. Nevýhodou mohou být kladené nároky na technické vybavení účastníků on-line výuky. Do této kategorie spadá i kvalitní internetové připojení. Dle metodik MŠMT je pro tento způsob výuky mnohem vhodnější kombinace synchronní a asynchronní výuky. Klade se důraz na individualizaci vzdělávání. Příklad asynchronní on-line výuky je takový, že žáci/studenti dostanou úkol, ten si vypracují vlastním tempem a poté ho do určitého termínu odevzdávají, zde je velmi důležité, aby byl učitel k dispozici pro případnou konzultaci (MŠMT, 2020, s. 9).

Off-line výuka na rozdíl od té on-line nevyžaduje takové technické vybavení domácnosti, avšak vyžaduje mnohem větší úsilí pedagogů, kteří musejí zadávat úkoly a monitorovat to, jak žáci na úkolech pracují. Tento způsob výuky je vhodný pro žáky/studenty v případě, kdy jejich socioekonomické podmínky neumožňují pravidelné připojení se k videokonferencím. Samozřejmě je nutné podotknout, že také velmi záleží na tom, jak je žák/studen zodpovědný a zvládne si práci a plnění úkolů rozložit tak, aby vše stihl (MŠMT, 2020, s. 9-10).

V rámci distanční výuky jsou pokyny samozřejmě i pro žáky/studenty se speciálně vzdělávacími potřebami. Žáci/studenti mají nárok na poskytování podpůrných opatření školou a školským poradenským zařízením i při distančním vzdělávání. Velmi důležité je dát žákům/studentům se speciálními vzdělávacími potřebami informace o tom, že výuka bude stále probíhat a v případě problémů jim bude poskytnuta konzultace či pomoc. Mohou jim být zapůjčeny potřebné kompenzační pomůcky, speciální učební pomůcky pro snazší realizaci distančního vzdělávání.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy připravilo i postupy na to, jak do vzdělávání zapojit všechny žáky/studenty, kterých se toto vzdělání týká. V případě, kdy nemá vzdělávaný možnost se připojit na hodinu a z nějakého důvodu nemůže ani využít možnost vypůjčení si technického vybavení, které je poskytováno školou, pak může být využita off-line

výuka. Také v případě, kdy se vzdělávaný nezapojuje do distanční výuky i v případě, že má zajištěné veškeré technické vybavení by měla škola informovat zákonného zástupce. Hlavním důvodem je kontaktování je zjištění příčin neúčastnění se distanční výuky.

Nedílnou součástí každého vzdělávání je i hodnocení. To ovlivňuje efektivitu vzdělání, motivaci ke vzdělání i dosažení kýžených výsledků za odevzdanou práci. Hodnocení by nikdy nemělo sloužit jako forma nátlaku na žáka/studenta a zvlášť v případě distančního vzdělání. Pro vzdělávané to byl přeci jen nový způsob vzdělávání. MŠMT pro distanční vzdělávání doporučuje využívat spíše formativní hodnocení. To je způsob hodnocení, které přináší užitečnou informaci o tom, co ví, čemu rozumí. Tento způsob hodnocení umožňuje sledovat vlastní pokrok a pomáhá žákovi/studentovi se komplexně rozvíjet.

Praktické vyučování při distančním vyučování bylo nemožné realizovat. Hlavním důvodem byl i zákaz praxí pro studenty i žáky. Výjimku tvořili pouze studenti pedagogických oborů a zdravotnických oborů. V jiných případech bylo doporučeno posílení teoretické výuky.

Obecně můžeme distanční výuku shrnout jako velkou výzvu, které čelili jak studenti/žáci navštěvující různé typy škol, ale i pedagogičtí pracovníci. Pro obě strany byla distanční výuka nelehkým úkolem. Avšak to, jaké dopady bude mít distanční výuka na studenty se bude moci vyhodnotit spíše s odstupem času. I přesto je nutné vyzdvihnout to, jak se školy postavily k tomuto problému. Avšak abychom zde neustále jen neukazovali negativní dopady, které měla, má a bude mít distanční výuka na vzdělávání, tak je třeba vyzdvihnout i určité klady. Je potřeba zde zdůraznit, že se v současné době – po skončení distančního způsobu vzdělávání realizuje mnoho přednášek a konferencí právě on-line formou. To umožňuje účast z pohodlí domova a mnoho lidí se díky tomuto způsobu realizace přednášek může účastnit bez větších obtíží. Bylo by i zajímavé přemýšlet nad novou formou studia například na vysokých školách a u oborů, které nejsou závislé na přítomnosti studentů na výuce. A to nad distanční formou studia. Umožnilo by to například matkám na mateřské dovolené si doplnit vzdělání.

2.5 Shrnutí kapitoly

Tato kapitola je zaměřena na ústavní péči a obecná specifika, která jsou s tímto spjaté. Jelikož je téma zaměřené na dětský domov, tak je nepochybně velmi důležité mít v této práci popsána základní specifika pro lepší pochopení ústavní péče. V první části je proto popsáno i legislativní zakotvení.

V další části této kapitoly je poměrně stručně shrnuta historie ústavní péče. Primárně je zde zaměření na historii této péče na území České republiky, ústavní péči ve světě je věnována pouze krátká část této podkapitoly. V této podkapitole je klade důraz na mezníky v historii, které ovlivnily systém ústavní péče i pohled na jedince.

Poté je v této kapitole část zaměřena na systém ústavní péče v České republice. Jsou zde popsány základní instituce, které na poli ústavní péče působí. Popsán je zde diagnostický ústav, výchovný ústav a dětský domov se školou. Dětský domov je z této podkapitoly záměrně vynechán. V této podkapitole je hlavním cílem co nejkomplexnější popis všech institucí.

Jelikož byl dětský domov v shrnutí institucí vynechán, tak v další části je této instituci věnováno více pozornosti a tvoří tak samostatnou podkapitolu. V této podkapitole je i legislativní zakotvení. V této části je popsáno i to, jak by měl vypadat vychovatel.

Předposlední část této kapitoly je věnována dopadům pandemie na vzdělávání v dětských domovech. Zde jsou popsány problémy, se kterými se domovy musely vypořádat během pandemie a zavedení distanční výuky. Obecně byly tyto problémy shodné pro téměř většinu institucí poskytující ústavní péči. Jsou zde shrnuty i další dopady, které se netýkaly tolik vzdělávání, ale života v domovech obecně.

Poté je zde zařazena podkapitola věnována obecně distanční výuce. Tato část vychází z metodik MŠMT. Je zde popsána distanční výuka, rozdíl mezi on-line a off-line výukou. Také je zde lehce popsán i způsob hodnocení, také je zde věnována část, která specifikuje výhody a nevýhody, které mělo on-line a off-line vzdělávání. Distanční výuka je taktéž klíčovým pojmem pro uchopení celé práce.

3 Dětský domov Pardubice

Dětský domov Pardubice je zařízení, jehož hlavním účelem je poskytování péče pro děti zpravidla od 3 do 18 let a případně i zletilé osobě do 19 let. Do dětského domova (DD) jsou přijímány děti na základě rozhodnutí soudu, který rozhoduje o nařízení ústavní výchovy nebo předběžného opatření. Dětský domov poskytuje péči podle § 12 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních. V tomto zákonu je i ukotveno to, že domov pečuje o děti podle jejich individuálních potřeb a plní úkoly výchovné, vzdělávací a sociální (Zákon č. 109/2002 Sb.).

Domov přijímá do péče i děti s mentálním, tělesným, smyslovým postižením, dále i děti s vadami řeči, popř. i s více vadami. Tyto děti jsou přijímány jen v případě, že stupeň postižení není závažný natolik, aby dítě bylo umístěno do specializovaného zdravotnického zařízení či do zařízení sociálních služeb. Dětský domov však musí pro tyto děti vytvořit vyhovující podmínky, které se týkají jak úpravy denního režimu, tak i samozřejmě vybaveností domova. Pro děti s nízkým stupněm postižení, které nevyklučuje umístění dítěte do DD, je zajištěn rehabilitační program, dále také vzdělávací a terapeutický program (Fialová, 2021, s. 3-4).

I dětský domov má své podmínky pro přijímání dětí. Do domova nemohou být přijaté děti, které jsou pod vlivem alkoholu či návykových látek. Dále také nejsou přijímány děti trpící závažnými psychickými onemocněními jako je například schizofrenie, bipolární porucha atd... Hlavní důvod je ten, že potřebují speciální psychiatrickou péči, kterou jim domov nemůže zajistit. Dále do zmíněného zařízení nejsou přijímány děti, u nichž byla diagnostikována závažná porucha chování. Pokud se u dětí, které jsou umístěny v dětském domově, zjistí užívání návykových látek či psychické onemocnění, tak o další péči a o přemístění dítěte do jiné péče rozhodne soud (Fialová, 2021, s. 3-4).

3.1 Historie Dětského domova Pardubice

Ačkoliv historie ústavní péče je velmi bohatá a zajímavá, tak o historii DD Pardubice toho bohužel nevíme příliš mnoho.

Dětský domov sídlí v budově, jejíž historie se píše od roku 1898. Stavba původně sloužila jako rekreační sídlo. Poté v roce 1915 začal objekt sloužit k výchovně vzdělávacím účelům a v počátcích tohoto fungování to byl sirotčinec. Budovu, která byla později již

zmiňovaným sirotčincem, zakoupil Pardubický okres. Hlavní důvod koupě byl nevyhovující prostor, kde sirotčinec dříve sídlil. Mezi dětmi, kteří momentálně v dětském domově žijí kolují různé legendy o této budově. Některé děti jsou přesvědčeny o tom, že v tomto objektu sídlil klášter. V průběhu let v budově docházelo k mnoha úpravám a přestavbám a v roce 1993 byla realizována transformace místní internátní zvláštní školy na právě dětský domov. I poté stále docházelo k četným úpravám – jak venkovním, tak i vnitřním.

3.2 Současná situace v Dětském domově Pardubice

V současné době je hlavní budovou vila, která se nachází nedaleko Bubeníkových sadů v Pardubicích. Dále jsou součástí celkem tři byty a dvě garsoniéry. Děti v DD žijí v rodinných skupinách. O zařazení dětí do rodinných skupin rozhoduje ředitelka domova. Ovšem zde funguje nepsané pravidlo – sourozenci jsou zařazováni do stejné rodinné skupiny, aby nedošlo k odcizení dětí. V bytech, které se nacházejí v zástavbě Polabiny, žijí 3 skupiny. Pro lepší přehled toho, kolik je v domově dětí je zde vložena tabulka, která zahrnuje jednotlivé skupiny, počet dívek a chlapců ve skupinách a přibližný věk dětí (Fialová, 2021, s. 3-4).. Konkrétně o dětech nemůžeme blíže hovořit, protože se na ně vztahuje zákon 110/2019 Sb. o zpracování osobních údajů (Zákon č. 110/2019 Sb.).

Tabulka 1 – Počet dětí v DD Pardubice

Skupina	Počet chlapců	Počet dívek	MŠ	ZŠ	ZŠ (praktická)	Odborné učiliště a SŠ	VŠ	Celkem dětí
1. Skupina	5	1	2	3	0	1	0	6
2. Skupina	5	2	3	2	0	2	0	7
3. Skupina	0	0	0	0	0	0	0	0
4. Skupina	6	1	1	3	2	1	0	7
5. Skupina	3	2	1	3	1	0	0	5
6. Skupina	3	2	0	2	2	1	0	5
7. Skupina	4	2	2	2	2	0	0	6

Na této tabulce můžeme vidět, že počet chlapců v dětském domově je podstatně vyšší než počet dívek. Dle tabulky je v Dětském domově v Pardubicích celkem 36 dětí, z toho je 26 chlapců a 10 dívek. Pomocí této tabulky lze také určit, že celkem 9 dětí navštěvuje mateřskou školu, 15 dětí navštěvuje základní školu, 7 dětí chodí do základní školy praktické a 5 dětí navštěvuje odborné učiliště či střední školu.

V hlavní budově DD žijí 4 rodinné skupiny, kde mají odpovídající zázemí. K ubytování slouží dětem pokoje, které jsou umístěné v prvním a druhém podlaží budovy. Každá rodinná skupina má i svou hernu. V prvním podlaží budovy jsou celkem 3 herny, v druhém podlaží se nachází jedna herna. Každá herna je vybavena kuchyňským koutem, kde si děti spolu s vychovateli mohou vařit, péct a chystat mnoho dalších dobrot, při kterých se zabaví. U každého kuchyňského koutu se nachází i velký jídelní stůl, kde děti svačí a také slouží k děláním úkolů a další tvůrčí zájmové činnosti. V hernách se také nachází pohovka, dostatečně velká, aby se na ní všichni děti vešly a nesmí chybět ani televize. V hernách je také počítač, který dětem slouží k tomu, aby ho mohly používat k domácím úkolům a v době osobního volna mohou počítač využívat i k zábavnějším účelům. V jednotlivých pokojích má každé dítě své lůžko, uzamykatelnou skříňku na osobní věci, šatní skříň na oblečení a v neposlední řadě i psací stůl. Co se týká sociálního zařízení, tak to se nachází odděleně pro dívky a chlapce. Dále je pro děti i společná místnost, kde jsou počítače, promítací plátno, velká pohovka. Tato společenská místnost slouží všem, děti zde tráví čas tím, že se dívají na pohádky na plátně či se zde pořádají porady domova. Mimo jiné jsou v přízemí dvě jídelny a šatna. V prvním patře budovy se nachází také všechny kanceláře. Nechybí zde kancelář paní ředitelky, paní sociální pracovníce i vychovatelek. U budovy se nachází rozlehlá zahrada s dostatečným vybavením pro děti. Nachází se zde víceúčelové hřiště, kde děti moc rády hrají sportovní hry (Fialová, 2021, s. 2).

Byty, o kterých je zde zmínka jsou o velikosti 3+1 (byt č. 1 a 2) a 4+1 (byt č. 3). V bytech jsou 2–3 ložnice, obývací, společná koupelna, WC a kuchyň. Děti, které jsou umístěné v bytech mohou samozřejmě využívat i hlavní budovu DD. Dále do vybavení domova patří i garsoniéry, které slouží jako startovací byty pro zletilé nezaopatřené děti (Fialová, 2021, s. 2).

Dětem v DD Pardubice je poskytováno stravování, ubytování a ošacení. Dále jim jsou poskytovány učební potřeby a pomůcky s čímž souvisí i úhrada nezbytně nutných nákladů na vzdělávání. Dětem jsou hrazené také náklady spojené se zdravotní péčí, jedná se převážně o zdravotnické prostředky, které nejsou hrazeny ze zdravotního pojištění. Děti v domově samozřejmě dostávají kapesné a osobní dary, o kapesném si následně rozhodují samy. Záleží

pouze na dětech, zda kapesné utratí, či si ho schovají. Domov hradí dětem i úhradu nákladů za dopravu do školy. Dětem mohou být dále hrazeny i potřeby pro využití volného času, náklady na kulturní, uměleckou a sportovní činnost, náklady na soutěžní akce a náklady na dopravu k osobám odpovědným za výchovu. Pokud jsou děti v kontaktu se svými rodiči a ředitel povolí pobyt dítěte mimo zařízení domova, pak náklady hradí osoby, u nichž dítě pobývá. Co se týká úspor dětí, tak jejich vlastní příjmy, jako je například sirotčí důchod, je ukládán na vkladní knížku, popřípadě na jiný účet. Evidenci těchto úspor vede sociální pracovnice, která děti o jejich úsporách pravidelně informuje. Finance, které si děti vydělají na příležitostné pracovní činnosti, vlastní úspory aj., které nejsou pravidelným příjmem náleží dětem v plné výši. Pokud se vrátíme, k již zmíněnému kapesnému, tak částky jsou upravené dle věku. Děti do 6 let věku dostávají měsíčně 40–60 Kč. Děti od 6 do 10 let 120 - 180Kč /měsíc. Dále děti od 10 do 15 let věku dostávají částku ve výši 200–300 Kč. Nejstarší skupina, což znamená 15 let a více dostávají měsíčně částku 300 - 450Kč. Výpočet kapesného má na starost sociální pracovnice. Vychovatelé mají právo dětem kapesné snížit či zvýšit (Fialová, 2021, s. 9).

Mnoho dětí, které jsou umístěny v Dětském domově Pardubice, jsou v kontaktu se svými rodiči či příbuznými. Jelikož se domov snaží zkvalitnit spolupráci mezi institucí a rodiči, jsou po souhlasu dětí realizovány návštěvy v rodině. Každá návštěva je realizována ve dvoučlenném týmu pracovníků a se souhlasem ředitelky. Rodiče mohou za dětmi přijít i do domova. Stykání se s rodiči je jedním ze základních práv dítěte, které dětský domov respektuje. Návštěvy probíhají v hlavní budově domova a každá návštěva musí být zapsána v knize. Po dobu návštěvy přebírá za dítě zodpovědnost zletilá návštěva. Za nejbližšími mohou samozřejmě z domova odjet. Avšak pouze se souhlasem ředitelky domova. O žádosti rozhoduje spolu s ředitelkou domova také příslušný OSPOD. Tato žádost je podávána v případě, kdy dítě domov opouští na dobu delší, než je jeden den či přes noc. Rodiče mohou i dětem nosit nějaké drobnosti – většinou se jedná o oblečení, hračky či nějaké sladkosti. Vše je povoleno, ale pouze se souhlasem pracovníka DD. I přesto, že domov podporuje vztah s biologickými rodiči, tak veškerá rozhodnutí zůstávají na dětech. Pokud se s rodiči vidět nechtějí, nechtějí s nimi mít ani telefonický kontakt, tak je pracovníci do ničeho nenutí (Fialová, 2021, s. 18–20).

Z důvodu, že je komplexní péče o děti velmi náročná činnost, má dětský domov i dostatečné personální zabezpečení. Avšak je třeba brát v potaz to, že situace ohledně zaměstnanců v DD Pardubice se mění téměř každým dnem. Proto je zde i datum, k jakému se data v tabulce vztahují. Pro představu, kolik personálu v dětském domově momentálně pracuje,

je vložena tabulka, kde jsou vypsány jednotlivé pracovní pozice a dále je ke každé pozici počet lidí, kteří jsou zaměstnání na tuto práci v Dětském domově Pardubice (Fialová, 2021, s. 22).

Zřizovatelem DD Pardubice je Pardubický kraj. Za provoz zodpovídá ředitel, který je jmenován Radou Pardubického kraje. V době nepřítomnosti ředitele jej zastupuje vedoucí vychovatel či hlavní ekonom.

Tabulka č. 1 – Přehled pracovníků Dětského domova Pardubice (data k 31.8. 2020) 3.1

Profese	Počet fyzických osob
Ředitelka	1
Vychovatel/ka	16
Asistent pedagoga	13
Sociální pracovnice	1
Hospodářka/mzdová účetní	1
Ekonomka, vedoucí školní jídelny, účetní	1
Kuchař/ka	2
Uklízečka	2
Pradlena, švadlena	1
Školník, řidič	1
Celkem	39

Dětský domov je financován Pardubickým krajem i státními financemi. Na jeho podpoře se podílí široký počet organizací, které dětem pomáhají jak finančními dary, tak i materiální vybaveností. Hlavním podporovatelem je Nadace Lenky a Romana Šmidberských. Dalšími podporovateli jsou například: Dynamo Pardubice, Služby města Pardubic, Nadační fond Veroniky Kašákové, Kiekert, Nadační Albert fond. Od roku 2008 je patronkou DD Monika Horáková Janků, která pro děti pořádá různé sportovní akce a pravidelně dětem vozí hračky a oblečení.⁵ Dětský domov se zapojil i do projektu Daruj hračku. Tento projekt pomáhá domovu a dětem zvládnout Vánoce a dopřát dětem to, co si přejí. Daruj hračku je projekt, který funguje už 25 let. Do projektu je zapojeno celkem 160 domovů a 54 372 dětí. Tento projekt

⁵ Čerpáno z internetových stránek Dětského domova Pardubice, dostupné z: <https://www.ddpardubice.cz/kdo-nam-pomaha>.

funguje tak, že děti z domovů si napíší dva dárky, které by chtěly k Vánocům dostat. Kdokoliv může pomoci a dětem dárek koupit, ten pak putuje k dítěti.⁶

I přesto, že má DD Pardubice poměrně významné zastoupení sponzorů, kteří se snaží instituci pomáhat, tak nedostatek finančních prostředků je poměrně citelný.

3.3 Specifika vzdělávání

V edukačním procesu se rozvíjí osobnost jedince. Výchova je záměrná a cílevědomá činnost s předáváním a formováním určitých vědomostí, schopností, hodnot a postojů (Průcha, Walterová, Mareš, 2001). Cílem dětského domova je snaha vytvořit co nejpřirozenější prostředí pro správný rozvoj dítěte. Vychovatelé se snaží vytvořit prostředí, které je co nejvíce podobné rodinnému prostředí.

Děti v Dětském domově Pardubice se vzdělávají od 3 let ve školských zařízeních, která nejsou součástí dětského domova. Výběr vzdělávacího zařízení se uskutečňuje i podle vzdálenosti od domova. Děti školního věku navštěvují školy výhradně v Pardubicích a v jeho blízkém okolí. Při výběru zařízení je samozřejmě kladen důraz na předchozí vzdělání. Což v podstatě znamená to, že pokud dítě chodilo do určité školy, tak se domov snaží dítěti umožnit i nadále docházet do stejné školy. Mládež, která povinnou školní docházku ukončila a rozhoduje se o volbě školy střední, s čímž souvisí i výběr nového povolání se radí převážně s vychovateli. V případě, že střední škola je od domova příliš daleko a student nemá možnost dojíždět, tak má ředitelka právo povolit přechodné bydlení i mimo zařízení domova. Po dokončení střední školy má student právo pokračovat na vyšší odbornou školu či vysokou školu dle svého výběru (Fialová, 2021, s. 5-6).

Asistenti pedagoga a vychovatelé mají na starost mnoho věcí, které souvisí se školní docházkou. Pokud dítě navštěvuje mateřskou školu a děti prvních tříd škol základních vyžadují více pozornosti a péče. Proto vychovatelé a asistenti pedagoga dohlíží na včasný odchod do školy, odpovídají za vhodné oblečení a za celkovou připravenost. Ostatní děti docházejí do školy samostatně a stejně tak se ze školy i vrací. Pokud dítě odchází do školy, tak svůj odchod musí oznámit vychovatelce či asistentovi pedagoga. Stejně pravidlo platí i v případě, kdy se ze školy vrátí zpět do budovy domova. Toto pravidlo je nastavené hlavně z důvodu bezpečnosti.

⁶ Čerpáno z internetových stránek projektu Daruj hračku, dostupné z: <https://www.daruj-hracku.cz/>.

Vychovatel zastupuje v tomto procesu roli rodiče. Absenci oznamuje telefonicky či emailem vedoucí vychovatelka, písemnou omluvenku píše vychovatel ze skupiny, do které je dítě zařazené. Stejná osoba – vedoucí vychovatelka oznamuje neúčast dětí na zájmových kroužcích, které navštěvují. Výběr zájmových aktivit probíhá v každé skupině dle individuálních potřeb a zájmů každého dítěte. S výběrem vhodného kroužku pomáhají dětem vychovatelé ve skupině a s výběrem musí souhlasit vedoucí vychovatelek a ředitelka domova (Fialová, 2021, s. 11-15).

V případě, že funguje prezenční výuka ve škole, tak děti začínají svůj všední den tak, že v 6:30 – 7:15 vstávají a mají prostor pro osobní hygienu dětí školního a předškolního věku. V tomto čase si musí ustlat lůžko a obléknout se, na což dohlíží vychovatelka. V 7:15 až v 7:30 mají děti vyhrazený čas na snídani a v této době jim jsou předány svačiny do školy. Poté v 7:30 až v 7:45 odchází do školy. Návrat dětí ze škol je mezi 12. a 14. hodinou. Po návratu ze školy mají osobní volno a ti, kteří nechodí na oběd do školní jídelny mají prostor jít na oběd do jídelny, která se nachází v přízemí domova. V odpoledních hodinách děti zpravidla dělají úkoly a mají osobní volno. Do tohoto času může být zařazena i jiná kreativní činnost, zájmové kroužky či vycházky do přírody. Poté následuje svačina a v 17:30 až v 18:00 je večeře. Po večeři následují večerní činnosti, které jsou stanovené v týdenním programu. Ten zahrnuje i úklid společných prostor a osobní hygienu. Děti, které navštěvují první stupeň základních škol mají v čase 20:00 až 21:00 večerní činnosti, sledování vhodného televizního programu a poté následuje večerka a uložení dětí ke spánku. Starší děti mají večerku ve 21:30. Děti denní harmonogram dodržují a jsou na něj zvyklé (Fialová, 2021, s. 5-7).

O víkendu je režim v domově samozřejmě volnější, a to následujícím způsobem. V 8:00 až v 9:00 děti postupně vstávají, mohou se dívat na pohádky, jít na snídani a seznamují se s programem dne. V čase mezi 9:30 až 12:00 hodinou je převážně rodinná výchova, která zahrnuje nákupy, praní prádla, vaření, úklidy pokojů a společných prostor, sportovní hry na zahradě dětského domova i mimo zahradu. Po obědě následuje polední klid – malé děti jdou po obědě odpočívat do svých pokojů a větší odpočívají v hernách – mohou hrát stolní hry, sledují filmy, mohou poslouchat hudbu či si číst. Po poledním klidu následuje opět program, děti v tomto čase nejčastěji hrají sportovní hry či zájmové aktivity, které záleží na výběru dětí. Poté následuje svačina a po ní se většinou chodí ven. V 18:00 mají děti večeři a po večeři následuje večerní hygiena. Poté jsou ke spánku uloženy nejmenší děti a starší děti chodí spát dle věku. Večerku mohou samozřejmě upravovat vychovatelé (Fialová, 2021, s. 5-7).

Ve dnech školního volna mohou být do programu zařazeny celodenní či kratší výlety, je možná účast na nejrůznějších sportovních, kulturních a společenských akcích. Pokud je v rodinných skupinách příprava stravování, tak je do programu zařazeno vaření, pečení a další činnosti spojené s přípravou jídla.

Jak je již v kapitole zmíněno, tak denní režim, osobní volno, čas strávený na počítači či telefonu upravuje vychovatel v závislosti na chování dětí. Pokud se dítě chová neadekvátně, tak mu je uloženo výchovné opatření – nejčastěji se jedná o: dřívější večerku, zákaz na počítač, zákaz si hrát s tabletem, zákaz používání mobilního telefonu, psaní úkolů, různá cvičení na jemnou motoriku atd... Všechna tyto opatření jsou v rámci kompetencí vychovatelů.

3.4 Období pandemie Covid-19

Období pandemie Covid-19 bylo pro mnoho výchovných zařízení velmi složité na organizaci. Výjimkou nebyl ani Dětský domov v Pardubicích. V tuto chvíli přišli na pomoc studenti vysoké školy. Hlavní pomocník v Dětském domově v Pardubicích byl druhý ročník oboru Resocializační pedagogiky magisterského programu. Tak, jak se zastavil život na celém světě, tak se zastavil alespoň na krátkou chvíli svět i v domově. Potom, ale přišla tvrdá realita.

Pardubický dětský domov se potýkal během pandemie s mnoha problémy. Dílčím problémem, na který bylo velmi nutné zareagovat, byl nedostatek technického vybavení pro realizaci distanční výuky. Notebooky, počítače a další technologie jsou finančně poměrně náročné, proto se muselo vedení domova rozhodovat, zda vybavení bude nakupováno nové, či se to vyřeší jiným způsobem. Tento problém se netýkal pouze notebooku a počítačů, ale i stabilního internetového připojení, které umožňovalo dětem účastnit se online výuky. Je důležité zde zdůraznit i fakt, že tento problém se netýkal pouze institucí, které poskytují ústavní výchovu, ale potýkaly se s nimi i běžné rodiny. Ovšem u institucí byl problém daleko složitější na vyřešení. V DD je 36 dětí a každé potřebuje pro realizaci výuky přístroj, pomocí něhož se na výuku připojí. V prvních chvílích se problém zdál být neřešitelný. Poté se problém vyřešil poměrně jednoduše. Děti, které chodí do jedné třídy, realizovaly výuku společně u jednoho počítače. Některé notebooky zakoupila Nadace Terezy Maxové jako dar pro domovy. A poslední část vybavení zapůjčily školy, které děti navštěvují.

Druhý problém, se kterým se DD potýkal, byl nedostatek personálu. Tento problém byl možná mnohem zásadnější než nedostatek technického vybavení. Nedostatek personálu byl hlavně z toho důvodu, že na děti, které chodí na první stupeň základní školy, se muselo během

výuky dohlížet a mnohdy si to výslovně žádali učitelé škol. O tomto problému je více rozepsáno v podkapitole dopad pandemie na vzdělávání v dětských domovech. V této části je shrnutí spíše obecné, avšak lze říci, že většina domovů měla během pandemie dost podobné problémy. Nedostatek personálu trápil i jiné sféry než jen ústavní péči. Například domovy pro seniory, zdravotnictví a další sféry, které se týkají služeb a péče o lidi.

Hlavní problém byl v koordinaci výuky. Bylo to hlavně z toho důvodu, že děti neměly výuku současně, ale spíše různě. Proto bylo potřeba dohlédnout na každé dítě. V kolik hodin mu začíná hodina, do kolika hodin má vyučování, zda má u sebe notebook, zda je na hodinu připraven, zda nemá technický problém s připojením, zda kantor nepotřebuje řešit organizační věci, u kterých by měl být přítomný dospělý. Je tedy fakt, že starší děti, zpravidla staršího školního věku byly zodpovědní a tyto věci si hlídaly sami. Ale poté bylo také potřeba udělat úkoly a přípravu na další vyučovací hodiny, také zkontrolovat, vyfotit a poslat vypracované úkoly, pomoc dětem s učením se. Je totiž důležité si uvědomit to, že když byla prezenční výuka, tak děti ráno odešly do škol a poté měli vychovatelé dost času řešit organizační věci domova a vymýšlet program pro děti na odpoledne. Také odpoledne děti mají mnoho kroužků a zájmových činností, které práci vychovatelů také dost často zlehčovali. Když však dítě trávalo veškerý čas v budově domova, tak se musela zkoordinovat činnost. Zpravidla tak, aby se žádné dítě nenudilo, ale i přesto mělo dost volného času na nějaké odpočinkové činnosti.

Dalším velkým problémem bylo setkávání se s rodiči. Jelikož DD Pardubice byl několikrát v karanténě a děti byly pozitivní, tak se přistoupilo k takzvanému krizovému plánu či opatření. Děti mohly svým příbuzným či rodičům volat, za přítomnosti sociální pracovnice. Pokud šlo o setkávání se, tak se to zpravidla realizovalo tak, že rodiče nesměli do budovy dětského domova a s dětmi se setkávali na zahradě. Vše bylo samozřejmě po předchozí konzultaci se sociální pracovnicí. Samozřejmě byl hlavní důvod těchto setkání neizolovat děti od svých rodičů či příbuzných. Nepřetrhat kontakt a vazby. Děti se samy ptaly dost často na to, kdy se budou moci vidět se svými rodiči. Co tedy bylo zakázané byly návštěvy u rodičů. Děti totiž mají možnost odjet na víkend k rodičům či příbuzným, a tím trávit i nějaký čas mimo zdi instituce. To bylo v případě hrozící nákazy a izolace dětského domova nepřijatelné.

Jedním z posledních opatření, které bylo citelné jak pro děti, tak i pro vychovatele, byl zákaz vycházek. Podle vychovatelek a vychovatelů působících v DD Pardubice mohou děti starší 15 let volně opouštět domov za účelem vlastních vycházek. Pro tyto vycházky platí určitá pravidla. Samozřejmě mohou ven pouze se souhlasem vychovatele. Musí se domluvit na tom,

kam jdou a kdy se přibližně vrátí. Nesmí požit alkohol ani návykové látky a samozřejmě nesmí páchat trestnou činnost. Mládež si dost často chodila do obchodu pro nějaké sladkosti, chipsy či další potraviny. Další typ vycházky byl sraz s kamarády, kdy se setkávali venku a trávili čas spolu. Mladší děti z bezpečnostních důvodů na vycházky sami nesmí.

3.5 Shrnutí kapitoly

Tato kapitola je v diplomové práci jako takové shrnutí instituce a terénu, kde byl prováděn výzkum. Jelikož se tato práce týká konkrétního dětského domova, a ne obecně všech domovů, je velmi podstatné si ukázat a shrnout základní specifika této instituce. V této kapitole je hlavním cílem snaha přiblížit obecné fungování dětského domova a poté ukázat rozdíly, před pandemií a během pandemie. Z důvodu této kapitoly nebude v metodologii popsán terén výzkumu, protože k tomu má částečně sloužit právě tato kapitola.

První část této kapitoly je věnována spíše takovým obecným specifickým DD Pardubice. Legislativní ukotvení nesmí samozřejmě chybět. Taky je v této části stručně shrnut postup přijímání dětí do této konkrétního DD Pardubice. Ale obecně jsou pravidla pro přijímání dětí do domovů podobná.

Druhá část je věnována historii již zmíněného domova. O historii je toho bohužel známo jen velmi málo. Proto je zde spíše zaměření na budovu, kde dnes domov sídlí. Historie dětských domovů a ústavní péče je velmi bohatá a rozvrstvená. Což se bohužel nedá říci o historii DD Pardubice.

Třetí část je věnována současné situaci v domově. V této podkapitole jsou i názorné tabulky pro lepší přehlednost. Věnována je zde část, kde je popsána zaměstnanecká struktura i počet dětí, žijící v domově.

Poslední část této kapitoly je zaměřena na období pandemie Covid-19. V této části jsou blíže shrnuty problémy, kterým musel domov během pandemie čelit. Také je zde popis toho, co bylo oproti běžnému režimu rozdílné.

4 Metodologie

U výzkumníka je jedním z hlavních atributů znalost metodologie výzkumu, příprava na výzkumný terén a umění práce s výzkumnými daty. Jelikož je diplomová práce postavená na výzkumu a teoretická data slouží jako opěrný bod celému výzkumu, tak i metodologie má v této práci velmi důležitou roli. Vzhledem k zaměření práce byl zvolen výzkum kvalitativní.

Rozdíl mezi kvantitativním a kvalitativním výzkumem spočívá hlavně v počtu respondentů a ve výzkumných metodách. Pro kvantitativní výzkum je charakteristické dotazníkové šetření, které umožňuje získání dat od vysokého počtu respondentů. Tento výzkum se dá použít hlavně ve chvíli, kdy téma výzkumu má široký záběr a lze se na určitou problematiku ptát různorodé skupiny lidí. Tento výzkum má i své nevýhody. První z nich je taková, že výzkumník není v bezprostředním kontaktu s respondentem. To v konečném důsledku znamená to, že je pro respondenty daleko snazší odpovídat nepravdivě či k celému dotazníku přistupovat neadekvátně, což můžeme označit jako další nevýhodu tohoto dotazníkového šetření. Výhody jsou ty, že pro výzkumníka je tento způsob výzkumu daleko snazší analyzovat a vytvářet grafy pro lepší přehlednost a orientaci. Další výhodou je ta, že v dnešní moderní společnosti není příliš složité dotazníkové šetření rozšířit mezi velký počet lidí, jelikož se dotazníky dají vytvořit na internetových stránkách k tomu určených a nasdílet to na sociálních sítích, což umožňuje vysoký počet respondentů. U kvalitativního výzkumu by dalo daleko víc práce získat data od 100 respondentů než u kvantitativního. Také je velmi podstatné to, jak výzkumník formuluje otázky. Musí být jasné, snadno uchopitelné pro jakýkoliv vzorek populace (Hendl, 2005, s. 45-46).

Naopak kvalitativní výzkum je mnohými výzkumníky vnímán jako ta náročnější disciplína. Tento výrok se velmi těžce posuzuje. Osobně jsem spíše zastáncem kvalitativního výzkumu, přijde mi to daleko osobnější a vztah mezi respondentem a výzkumníkem může být pro celý výzkum zásadní. Kvalitativní výzkum je založen hlavně na empirických metodách. V podstatě to znamená to, že je pro výzkumníka důležité naslouchání vyprávění, kladení otázek lidem a získávání jejich odpovědí. Kvalitativní výzkum je tedy založen na pozorování, většinou je důležité, aby pozorování bylo dlouhodobé nebo opakované. Tento styl pozorování je podstatný pro celý popis tématu či problematiky. Výhodou tohoto designu výzkumu je to, že výzkumník může otázky a průběh výzkumu podřídit momentální situaci a dá se s ní pracovat. Například když informant není příliš sdílný, tak na to výzkumník může reagovat tak, že může rozhovor orientovat na témata, která jsou pro informanta daleko přirozenější a tímto způsobem ho rozmluvit. Poté se vrátí zpět k tématu výzkumu – pro informanta to v této situaci může být

daleko příjemnější a přirozenější. Další výhodou je ta, že pokud zjistíme, že respondent otázkám nerozumí, nebo nechápe cíl otázky, tak může výzkumník otázku vysvětlit. S tím souvisí i doptávání v případě, že se informant více rozhovoří o nějakém tématu, které může být důležité pro celý výzkum (Hendl 2005, str. 45-46).

S oběma designy výzkumu souvisí i další disciplína týkající se metodologie a výzkumu – etika. Můžeme říci, že pro kvalitativní výzkum je etika důležitější složkou než pro ten kvantitativní. Jelikož je to komunikace tváří v tvář, tak výzkumník musí být částečně objektivní, ale zároveň dává najevo, že problémům, které informant zažívá rozumí. Soucítí s ním a chápe jeho situaci. Také je velmi důležité dosáhnout svým slibům. V případě, že informantovi zaručím anonymitu, tak mu ji musím opravdu zajistit. Mohlo by to totiž znamenat zrazení důvěry a další spolupráce už by nebyla možná. Další problém, který s tím souvisí a je to jeden z nejpodstatnějších problémů, které se týkají etiky je nahrávání rozhovoru. Nahrávání musí být vždy s výslovným souhlasem informanta. Pokud s tím informant nesouhlasí, a přesto výzkumník rozhovor nahraje, může to opět znamenat zrazení důvěry a tím pádem ukončení spolupráce (Hendl, 2005, str. 45-46).

V této části jsou shrnuty ty nejzákladnější rozdíly mezi kvalitativním a kvantitativním výzkumem. Také je zde poměrně jasně vymezena etika výzkumu. Takto koncipovaná kapitola je uvedena hlavně z toho důvodu, aby nedošlo k nejasnostem v případě, kdy bude na tyto rozdíly upozorňováno či odkazováno v další části diplomové práce. Metodám výzkumu, průběhu výzkumu, cílům a dalším tématům se tato práce bude věnovat v dalších částech.

4.1 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Tento výzkum byl zvolen jako reakce na novou situaci, kterou nikdo z nás nezažil. Pandemie, uzavření škol, sociální dopady a další specifika související s touto problematikou nebyli v té době dostatečně zkoumané a analyzované. Proto bylo zvoleno právě toto téma výzkumu. Výzkum byl po celou dobu zaměřen na Dětský domov Pardubice.

HVC této práce je ukázat dopady, které přinesla pandemie a s ní související uzavření škol na dětský domov. Dílčím cílem DC 1 je přiblížit průběh distančního vzdělávání v DD. DC 2 je snaha ukázat problémy, kterým domovy čelily během pandemie a distančního vzdělávání.

Jedna z hlavních výzkumných otázek je, HVO1 *“Jak pandemie ovlivnila život v Dětském domově v Pardubicích?”* Tato otázka byla zvolena hlavně z toho důvodu, abychom

porovnali život dětí v DD před pandemií a během pandemie. Další výzkumná otázka, která se týká výzkumu této práce je HVO2, „*S jakými problémy se dětský domov během pandemie potýkal*“. Tyto problémy jsou v práci popsány už několikrát, ale spíše šlo o to, to ukázat pohledem dětí a vychovatelek. Další otázky, které byly zvoleny pro výzkum je například: Jak vnímaly distanční výuku děti z DD Pardubice?

Tyto otázky byly zvoleny tak, aby co nejvíce přiblížily reálné problémy, které se týkaly distančního vzdělávání. Důležité je neopomenout i to, jaké dopady přinesla pandemie na běžný život všech lidí, a ne pouze dětí v dětských domovech.

Pandemie byla pro mnoho lidí a institucí velmi aktuálním tématem, na které narážely téměř každý den. Nejvíce zasaženou skupinou byla právě skupina dětí, které navštěvují školy a ty jim byly uzavřeny právě z důvodu pandemie. Tato práce má poukázat na pozitivní změny, které distanční výuka přinesla, ale také ukázat to, jak se na distanční výuku dívají samotné děti. Co jim během online výuky nejvíce scházelo, co je mrzelo a co jim naopak vyhovovalo.

Tento výzkum by byl určitě zajímavý i v kvantitativním designu. Poukázat na dopady, které distanční výuka přinesla jak na žáky základních škol, na studenty středních škol a na studenty vysokých škol a samozřejmě i na pedagogy. Snaha zachytit ty reálné dopady je velmi optimistická. Můžeme se domnívat, že ty opravdové se ukážou až později, až po několika měsících, možná až po letech.

4.2 Metody získávání dat

V kapitole metodologie jsou popsány hlavní rozdíly mezi kvalitativním a kvantitativním výzkumem. Proto lze poměrně jednoduše určit, jaký design výzkumu byl zvolen pro tuto práci. „Výběr metody pro sběr dat se zakládá na požadovaném typu informace i na tom, od koho jí budeme získávat a za jakých okolností se tak bude dít.“ (Hendl 2005, str. 161). Hlavním důvodem zvolení kvalitativního výzkumu byl ten, že v DD Pardubice není tak velké množství respondentů, aby mohl být použit výzkum kvantitativní.

V případě volby metod se podle Hendla mají výzkumníci řídit hlavně výzkumným problémem. Pokud chceme pozorovat změny chování dětí během pandemie, musíme využít pozorování, pokud chceme znát názory, je třeba se na to informantů zeptat. Připravit si otázky a realizovat rozhovor. Jelikož cílem tohoto výzkumu je popsat dopady pandemie na dětský

domov, ale samozřejmě chceme znát i názor dětí a vychovatelek, tak pro výzkum byly zvoleny dvě základní metody sběru dat, které jsou typické pro kvalitativní výzkum.

První metodou je kvalitativní dotazování či rozhovor. Výhodou rozhovoru v kvalitativním výzkumu je ta, že si výzkumník může připravit otázky, ale lze je měnit a doptávat se v souvislosti se zkoumaným jevem. Rozhovorů máme i v kvalitativním výzkumu několik typů. První je strukturovaný, poté polostrukturovaný a narativní.

Strukturovaný je založen na tom, že výzkumník má přesně dané otázky a ty během rozhovoru nemění, pořadí zůstává stejné. Při volbě polostrukturovaného rozhovoru má sice výzkumník připravené otázky, ale může je během rozhovoru upravovat a měnit pořadí. V případě narativního rozhovoru je dané jen téma nejsou blíže stanovené otázky a výzkumník nechává hovořit informanta o nějakém tématu. Výzkumník může rozhovor vést tak, aby se informant nedostal příliš daleko od zkoumaného tématu. Avšak výhoda je ta, že se výzkumník dozví mnoho informací o životním příběhu informanta a může to ovlivnit pohled na celou věc.

Když se zaměříme na otázky, tak máme zpravidla otevřené, uzavřené a polouzavřené. Na otevřené otázky se informant může více rozprávět, na uzavřené dostáváme zpravidla jednoslovnou odpověď a na polouzavřené dostane výzkumník jednoslovnou odpověď, ale i vysvětlení proč tomu tak je.

Hendl, uvádí jiné rozdělení otázek. První typ jsou otázky vztahující se ke zkušenostem nebo chování. Tyto otázky se týkají aktivit zpovídáné osoby. Druhým typem jsou otázky vztahující se k názorům. Ty jsou zaměřené na porozumění kognitivním a orientačním procesům jedince. Poté máme otázky vztahující se k pocitům. Ty se snaží vyzorovat citové reakce. Dále jsou to otázky vztahující se k znalostem. Předposlední typ otázek jsou otázky vztahující se k vnímání – ty se zaměřují na to, co dotyčný viděl, či slyšel. Posledním typem podle Hendla jsou otázky demografické a kontextové, kam patří například věk, povolání atd... (Hendl 2005, str. 168).

Vedení kvalitativního rozhovoru je vždy závislé na výzkumníkovi. Je důležité, aby byl koncentrovaný, dostatečně teoreticky vybavený i zkušený. Výzkumník musí být na straně jedné objektivní, ale na straně druhé musí ukázat informantovi, že mu rozumí a že chápe jeho názory. Také je pro výzkumníka velmi důležitý způsob, jakým klade otázky. Otázky musí vždy formulovat jasně a přesně. Vždy s ohledem na typ informantů. Měl by se vyhnout příliš odborným výrazům, které mohou v informantovi vzbudit pocit toho, že je méně inteligentní nebo jednoduše ten, že nechápe otázku. Proto je kvalitativní výzkum v tomto ohledu lepší.

Výzkumník může otázku dovysvětlit, občas se stane, že je otázka formulována poněkud nešťastně. V případě dotazníku už to tak snadné není. Pro vedení rozhovoru jsou důležité určité faktory – důkladná příprava, účel výzkumu. Poté také rámec rozhovoru, vztah vzájemné důvěry. Dále správná formulace otázek a naslouchání. V neposlední řadě je vyhnout se hodnocení osoby či názorů (můžeme souhlasit, ale nesmíme odsuzovat). Také je důležité zohlednit časové možnosti, vysvětlit důvod výzkumu a zaručit anonymitu, pokud si o ni respondent žádá.

Druhou metodou, která je typická pro kvalitativní výzkum, je pozorování. Tato metoda výzkumu může být opět rozdělena na určité typy. Prvním rozdělení je pozorování zjevné a skryté. Při zjevném pozorování pozorovaná skupina ví, že ji sledujeme. Při skrytém to neví. Problém nastává ve chvíli, kdy skupina zjistí, že je výzkumník pozoruje a zapisuje si nějaká data i bez toho, aniž by jim to řekl. Poté máme pozorování zúčastněné a nezúčastněné. Zúčastněné pozorování je založeno na principu toho, že se výzkumník stává jedním z členů výzkumné skupiny. Přímě se podílí na fungování. Při nezúčastněném pozorování se výzkumník nestává jedním z členů skupiny a pozorování realizuje „z dálky, s odstupem“. Při pozorování je velmi důležité si vést nějakou formu poznámek. Může to být například i terénní deník, do kterého si výzkumník poznamenává důležité informace tak, aby na to nezapomněl. Jako výzkumník pro psaní této diplomové práce jsem využila zjevné pozorování. Během pozorování byly kladeny dotazy jak na děti, tak i na vychovatele. Otázky byly kladeny hlavně z důvodu dovysvětlení problému, který se v tu chvíli řešil a pro lepší pochopení celé problematiky.

4.3 Průběh výzkumu a příprava rozhovorů

Průběh výzkumu je v této práci zařazen hlavně z toho důvodu, aby bylo zřejmé, že výzkum probíhal dlouhodobě a ve chvíli, kdy distanční výuka v DD Pardubice byla aktuálním tématem. Cílem této kapitoly je ukázat to, jak výzkum probíhal.

Výzkum byl realizován v několika fázích. První fáze započala na podzim roku 2020, kdy jsme jako studenti studijního programu Resocializační pedagogika měli povinnou praxi. Situace se zdála být beznadějná až do chvíle, kdy se nám ozvali zaměstnanci z Dětského domova Pardubice a nabídli nám možnost absolvování praxe u nich v instituci. Tato praxe byla přijatelná pro obě strany – domov potřeboval pomoc s realizací online výuky a studenti potřebovali absolvovat praxi.

V této chvíli výzkumu bylo zřejmé, že by toto bylo ideální téma pro diplomovou práci, a proto jsem začala jako nezávislý pozorovatel vnímat opravdové problémy, které nastaly

během výuky a během pandemie. Také jsem se snažila se hodně doptávat jak zaměstnanců domova, tak samozřejmě i dětí. V této fázi výzkumu bylo potřeba pomoci dětem s výukou, zkoordinovat online hodiny, dělat s dětmi úkoly, a hlavně jim vysvětlovat učební látku, kterou občas příliš nechápaly.

Z praktikanta se v tuto chvíli stává vychovatel a pedagog v jedné osobě. Pomoc domovu byla aktuálně velice důležitá. Byl nedostatek personálu, který byl potřeba právě při koordinaci výuky, tak pomoc od vysokoškolských studentů domovu opravdu pomohla. V této době, kdy byla studenty absolvována praxe v DD Pardubice, se distanční výuka realizovala v plném rozsahu. Studentská praxe byla v rozsahu 80 hodin, takže se dá říci, že jsem v instituci strávila dost času na to, abych mohla vypořádat základní data pro psaní diplomové práce. Při realizaci první praxe jsem pomáhala dětem s online výukou a jednalo se převážně o žáky druhého stupně základních škol.

Druhá fáze výzkumu nastala na jaře roku 2021, kdy distanční výuka opět probíhala a byla v tu chvíli velmi aktuálním tématem. Rozsah této praxe byl souvisle jeden měsíc. Domovu jsem opět pomáhala hlavně s realizací výuky. V tuto chvíli jsem již jako výzkumník měla s dětmi velmi dobrý a vřelý vztah. Děti byly ke mně otevřené a nebály se mi cokoli říct. Opět jsme v pozici studenta na praxi realizovali distanční výuku, pomáhali dětem s přípravou do školy a realizovali dá se říci doučování, kdy jsme dětem pomáhali pochopit vyučovanou látku. Při této praxi jsem naopak pracovala s mladšími dětmi, a to převážně s žáky 2. třídy základní školy. Tato práce byla naopak poněkud rozdílná oproti práci se staršími dětmi. Nedokázaly příliš udržovat pozornost. A vysvětlování muselo být přizpůsobené jejich chápání.

Třetí fáze praxe nastala v lednu roku 2022. V této části praxe bylo třeba upustit od zúčastněného pozorování a připravit si základní otázky pro rozhovory. Otázky jsem se rozhodla rozdělit zvlášť pro vychovatele a zvlášť pro děti. Otázky pro děti musely být koncipované tak, aby děti chápaly význam otázek. Avšak jsem se jako výzkumník tohoto problému příliš nebála, protože jsem si byla vědoma, že budu u rozhovorů přítomná a mohla bych otázku dovysvětlit. Otázky jsem se snažila volit na základě hlavního výzkumného problému. Avšak cílem stále bylo děti rozmluvit tak, abych získala co nejvíce informací. Jelikož jsem v předchozích fázích praxe realizovala zúčastněné pozorování, kdy jsem si zapisovala poznámky do deníku hlavně z důvodu, abych ty zásadní věci, ale i ty maličkosti nezapomněla. Koncipování otázek pro mě bylo poměrně novým tématem, jelikož jsem při předchozím výzkumu, který souvisel s bakalářskou prací pracovala převážně a výhradně s dospělými respondenty. Pro příjemnější

prostředí a příjemnější rozhovor dostaly děti ode mě čokoládu a na začátku rozhovoru jsem jim vysvětlila, proč se jich na ty otázky ptám. Také byly děti ujištěné, že se nemusí bát mi odpovídat a že žádná odpověď není špatná. Tímto způsobem začínal každý rozhovor. Také jsem jim vysvětlila to, že jsou to odpovědi hlavně pro mě. Poté byly realizovány rozhovory. Z důvodu anonymizace a bezpečnosti jsem se rozhodla rozhovory nenahrávat, ale přepisovat si odpovědi na papír. Děti se komunikace nebály, avšak mladší děti odpovídaly spíše jednoslovně, starší děti se více rozhovořily a rozhovor byl pro celý výzkum zajímavější. Na konci každého rozhovoru jsem jim poděkovala za odpovědi a spolupráci. Podobně probíhaly rozhovory se zaměstnanci. I jim bylo vysvětleno, proč jsou jim kladeny otázky, jaké jsou cíle výzkumu a z jakého důvodu je výzkum realizován. Na konci jim bylo opět poděkováno za spolupráci a pomoc.

Pro lepší představu toho, jak rozhovory probíhaly jsou v příloze této práce, vloženy otázky, které byly pokládány informantům během výzkumu. Otázek bylo poměrně velké množství, proto jsou vloženy až jako příloha.

4.4 Informanti

Informanti byli zvoleni tak, aby byly vidět názory na distanční výuku od různých věkových skupin. Jak je již uvedeno v předchozí podkapitole, tak informanti byli rozděleni na zaměstnance a děti. U dětí byla snaha zachytit co největší a co nejvíce rozmanitý vzorek. Proto byly realizovány rozhovory jak s dětmi, kteří chodily na první stupeň základní školy, tak i s dětmi, které navštěvovaly druhý stupeň základních škol. Rozhovor byl realizován i s jedním chlapcem, který je momentálně v prvním ročníku střední školy. Byla zde snaha o co nejkompaktnější výsledky výzkumu, proto byla zvolena tato diferenciaci dle školního věku. Je totiž zřejmé, že děti na prvním stupni základní školy budou distanční vzdělání vnímat rozdílněji než studenti středních škol.

Podle seznamu informantů, vyšší zastoupení mezi dětmi mají chlapci. Nebylo to cílené, vzniklo to spontánně proto, že v DD Pardubice je obecně více chlapců než dívek. A to se týká i skupiny, se kterou jsem během praxe pracovala.

Celkem bylo realizováno 6 rozhovorů s dětmi a 3 rozhovory s vychovateli. U dětí je v soupisu uveden věk a třída, u vychovatelů z etického hlediska věk uveden není. Myslím si, že pro tento výzkum je počet informantů dostačující. Samozřejmě může být vždy větší množství informantů, ovšem to není u kvalitativního výzkumu úplně žádoucí. Skupinu vychovatelů tvoří

také hlavně ženy. Opět to nebyl přímý záměr, jen je prostě a jednoduše mezi vychovateli více žen než mužů.

Níže je uveden výčet všech informantů, ti jsou z důvodu etiky výzkumu i zákonu o ochraně osobních údajů anonymizováni. U dětí je anonymizace vyžadována možná trochu více než u dospělých jedinců. Stejně tak, jako jsou rozděleni informanti, tak stejně tak byly rozdělené otázky. Připraveny byly otázky, které byly rozděleny dle toho, zda se jedná o rozhovor s dětmi či se zaměstnanci domova. Při tvoření otázek byl brán potaz na věk dětí.

Informanti – děti z DD Pardubice

Informant 1 – dívka, které je 8 let, chodí do druhé třídy základní školy

Informant 2 – chlapec ve věku 8 let, chodí do druhé třídy na základní škole

Informant 3 – dívka, které 10 let a navštěvuje čtvrtou třídu základní školy

Informant 4 – chlapec, kterému je 12 let a chodí do sedmé třídy

Informant 5 – chlapec, ve věku 15 let, chodí do osmé třídy speciální školy

Informant 6 – chlapec, kterému je 17 let, navštěvuje první ročník veřejnosprávní střední školy

Informanti – zaměstnanci z DD Pardubice

Vychovatel 1 – žena, pracuje v dětském domově 4 roky

Vychovatel 2 - žena, která pracuje v dětském domově 10 let

Vychovatel 3 - žena, pracuje v dětském domově 7 let

4.5 Shrnutí kapitoly

V této kapitole byla popsána metodologie výzkumu, který byl v nedávné době realizován v DD Pardubice jako podklad pro tuto práci. Metodologie a její znalost je klíčová pro celý výzkum. Bez znalosti metodologie je výzkum nedá realizovat, protože výzkumník by udělal ve výzkumu dílčí chyby, které by vedly například i k ukončení spolupráce.

V první části této kapitoly je pozornost věnována rozdílům mezi kvalitativním a kvantitativním výzkumem. Pro oba designy výzkumu jsou shrnuty i nejčastěji používané metody. Veškeré poznatky z této podkapitoly jsou čerpány z publikace, která se výzkumem zabývá, ale také i ze zkušeností autorky práce, která výzkum realizovala už v minulosti.

Druhá část je zaměřena na základní cíle a výzkumné otázky. To je zde zařazeno z toho důvodu, aby bylo jasné, jaká motivace vedla autorku k realizaci výzkumu právě na toto téma. Cíle výzkumu byly definovány ještě před započítím výzkumu a výzkumné otázky taktéž.

Třetí část a druhá podkapitola metodologie je zaměřena na popis konkrétních metod, které byly při výzkumu využity. V této části je zaměření hlavně na druhy rozhovorů a popis toho, jak by se rozhovor měl realizovat. Také je zde popsáno pozorování, které bylo při tomto výzkumu využito.

V další části nechybí ani popis průběhu výzkumu, zde je nastíněn základní průběh výzkumu v DD Pardubice. V této části práce je popsán časový harmonogram toho, kdy byl výzkum realizován. Je zde i částečné vysvětlení toho, jak se autorka k tomuto tématu a výzkumu vlastně dostala a co ji vedlo k tomu tento výzkum realizovat.

V poslední části metodologie je popis výzkumného vzorku. Do této podkapitoly je zařazen i seznam obsahující výčet informantů, který je rozdělen i dle toho, jak byly rozděleny tazatelské otázky k rozhovorům. Rozdělení bylo na děti a zaměstnance.

5 Výsledky výzkumu

V této kapitole představíme výsledky výzkumu, který byl realizován v DD Pardubice v době, kdy v této instituci se děti vzdělávaly distančním způsobem. K lepšímu zachycení všech událostí a problémů, které se projevovaly během distanční výuky v Dětském domově Pardubice, byl veden terénní deník. Do terénního deníku byly každý den zaznamenávány poznámky, které úzce souvisely s výzkumem či tématem. Rozhovory byly zaznamenány taktéž do deníku, jelikož v rámci etiky výzkumu by nebylo příliš vhodné rozhovory s dětmi nahrávat. Terénní deník není součástí této práce jako příloha z důvodu interních poznámek a anonymizace dat. Samozřejmě existuje, ale byl použit spíše pro účely napsání této diplomové práce a ke správné interpretaci výzkumných dat.

Cílem této kapitoly je i odpověď na výzkumné otázky. Ty jsou zmíněné v předchozí kapitole. „Tím co dělá kvalitativní výzkum kvalitativním výzkumem, je právě specifický způsob zacházení se sebranými daty“ (Šedřová, 2014, s. 207). Podle mnoha autorů, kteří se zabývají výzkumem, je nejobtížnější fází výzkumu právě analýza a následná interpretace dat. Výzkumník si musí dávat pozor na to, aby došlo ke správné interpretaci a data nevyzněla jinak, než jak byla získána. Je nutné v této fázi práce podotknout, že správná interpretace je opravdu důležitá pro pochopení celého fungování distanční výuky.

Výzkum, jak je již výše uvedeno trval poměrně dlouhou dobu, ačkoliv byl realizován v intervalech. Jako výzkumníkovi mi bylo umožněno se dostat do domova s časovým odstupem a v různých fázích distanční výuky. První fáze výzkumů byla realizována v době, kdy distanční výuka byla aktuální. To umožnilo lepší vhled do celkové situace a na problémy, které v domově nastávaly téměř dennodenně. Druhá fáze výzkumu nastala ve chvíli, kdy byla distanční výuka už poměrně zavedenou formou vzdělávání a obě strany byly na tento způsob zvyklé. Poslední fáze výzkumu byla realizována ve chvíli, kdy distanční výuka jako způsob vzdělávání byla oficiálně ukončena a děti navštěvovaly školy prezenčně. Proto je možné tento výzkum označit jako komplexní vhled do problematiky. Domov jsem jako výzkumnice navštěvovala téměř denně a zpravidla v časovém horizontu jednoho měsíce. Určitě by bylo možné získat ještě komplexnější pohled na celý tento problém. To by musel být čas strávený v DD dlouhodobější, což v rámci studia bohužel nebylo možné. Nepochybně by tento způsob výzkumu přinesl velice zajímavá data, která by mohla být využita pro psaní této práce.

Data budou interpretována současně – rozhovory i pozorování, které byly realizované během výzkumu. Takto je prezentace dat zvolena záměrně. Data, která získaná z rozhovorů

budou doplněné právě poznatky z pozorování. Jelikož je následující část zaměřena hlavně na odpověď na výzkumné otázky, tak bude určitě lepším způsobem získat komplexní pohled na daný problém.

Jak je již uvedeno výše, cílem je odpověď na výzkumné otázky. Hlavním cílem je představit dopady, které měla distanční výuka na dětský domov. Dopady budou přiblížené z co nejkompexnějšího pohledu – to znamená, že bude brán zřetel na děti, zaměstnance, ale i na domov jako instituci.

Druhý aspekt, na který bude zaměřena tato kapitola, je ten, jak vnímaly distanční výuku právě děti. Byla to i jedna z otázek v rozhovoru. Některé děti odpovídaly jednoslovně a některé se o tomto problému více rozhovořily. Další otázkou bylo i to, zda měly během distanční výuky více úkolů na zpracování, než tomu bylo během prezenční výuky.

Posledním aspektem je změna v režimu dětí během distanční výuky. Jedním z cílů, který jsem si jako autorka práce uložila, byl popsat denní režim během pandemie a denní režim během prezenční výuky. Proto běžný harmonogram dne je v práci zařazen v podkapitole specifika vzdělávání. I toto téma bylo předmětem rozhovorů s dětmi. V rozhovoru byla i otázka, zda děti musejí vstávat dříve nebo později. To bylo již ve fázi, kdy měly prezenční výuku.

Poslední část této kapitoly je věnována lehce teorii, kde je popis toho, jak by měla probíhat interpretace výzkumných dat. Ano, začátek kapitoly slouží i jako shrnutí toho, co bude následovat v dalších částech práce. A proto nebude na konci této kapitoly žádné shrnutí, které je u všech kapitol pro lepší přehlednost a snazší hledání pro čtenáře práce.

5.1 Dopady distanční výuky na fungování Dětského domova Pardubice

Shrnout dopady, jaké měla distanční výuka obecně na Dětský domov Pardubice, byl jedním z hlavních cílů výzkumu a celkově i této práce. V první části této podkapitoly se zaměříme na to, jaké dopady vnímaly během distanční výuky děti z Dětského domova v Pardubicích. Poté si shrneme dopady ze strany vychovatelů.

Informantka 1 uvedla, že žádné změny nepocítovala. Zmínila se jen o tom, že se nesměly příliš často setkávat s dalšími dětmi, které žijí v domově. Informant 2 hovořil o tom, že žádné velké změny nepocítoval, ale prý si na toto období už detailněji nevzpomíná. Informantka 3 hovořila stejně jako informantka 1 o tom, že se nesměly potkávat s ostatními dětmi v domově a musely nosit roušky.

Informant 4 hovořil o tom, že byl zákaz vycházek a děti nesměly navštěvovat kroužky. Podle něj ale více chodily ven na zahradu, kde hrály různé sportovní hry a měly alespoň nějaký druh pohybu. Informant 5 o této problematice nechtěl příliš hovořit. Řekl, že si žádných dopadů není příliš vědom. Jediné, co mu vadilo, byl zákaz vycházek.

Poslední informant byl co se týče této otázky rozpolcen. Hovořil o zákazu vycházek, avšak se později se vyjádřil tak, že si není jistý, zda by chtěl distanční výuku či spíše prezenční. Hovořil totiž i o tom, že vycházky má rád, avšak nemá v Pardubicích moc přátel, se kterými by chtěl trávit svůj volný čas. Ani jeden z výše uvedených informantů se nezmínil o tom, že měli omezený kontakt s rodiči.

Fakt, že děti neměly povolené vycházky, ačkoliv se tato výhrada týká převážně starších dětí, vedl k sociální izolaci. Nedostatek sociálního kontaktu a vazeb byl na dětech znatelný. Dost často byla ze strany dětí vyžadována pozornost a potřeba si povídat. I přesto, že většina dětí z domova měla výuku on-line formou, tak nebyla možnost si povídat s ostatními dětmi a absence sociálního kontaktu byla značná.

To, že se děti nezmínily o rodičích je zde schválně zdůrazněno hlavně z důvodu, že pro návštěvy rodičů během pandemie platila určitá opatření. Na návštěvu rodiče za dětmi mohli, avšak za přísných podmínek. Nesměli do budovy domova – setkávali se s dětmi na zahradě a vždy při vstupu jim byla měřena teplota. Víkendové návštěvy dětí u rodičů nebyly povoleny – hlavně z důvodu rizika nákazy, což by znamenalo, že by byl celý domov v nařízené karanténě.

Co se týká odpovědí vychovatelek, tak tam byly získány poměrně zajímavé informace. O tom, že se Dětský domov potýkal s problémy, které souvisely s technickým vybavením, je

již napsáno výše a není to asi úplně dopad. Avšak množství notebooků a kvalita internetového připojení se v domově řešilo poměrně často. Dalším aspektem, který byl spojen s pandemií a prací vychovatelky v DD Pardubice, bylo určitě vysoké vytížení všech zaměstnanců. Jelikož se nákaza během pandemie nevyhnula ani domovu, tak dost často nastávaly situace, kdy vychovatele neměl kdo vystřídat, a tím pádem musel u dětí zůstat. Což je hodně dáno i právě touto profesí. Děti se o sebe bohužel nepostarají a je potřeba na ně dohlížet. Domov se potýkal i se situací, kdy byl celý v nařízené karanténě z důvodu pozitivně testovaných dětí. Celkově distanční výuka znamenala nepřetržitý provoz. Vychovatelé trávili v domově daleko víc času a museli koordinovat výuku u skupiny dětí, kterou měli v tu chvíli na starosti.

Dalším velmi důležitým dopadem, který nebyl na první pohled zřejmý, byl ekonomický dopad. Lze totiž snadno vyhodnotit to, že pokud děti chodily na prezenční výuku do školy, tak obědy měly ve škole. Domov sice ušetřil peníze za dopravu do školy, avšak s ohledem na slevy, které děti mají v rámci dopravy, to nebylo příliš. Jelikož se děti stravovaly výhradně v budově domova, znamenalo to v praxi to, že kuchařka musela být přítomná v domově delší dobu než obvykle a musela denně vařit. A i přesto, že děti nechodily do školy, tak je důležité si uvědomit, že i tak děti rostou a potřebují ošacení.

Jako cyklický pozorovatel jsem si všimla jistého úkazu a to toho, že se vychovatelé dost často v domově měnili – ale spíše tak, že práci opustili. Při dotazování dětí – jak na tento problém nahlíží, byly klidní a vyrovnaní, což působilo dojmem, že se to stává poměrně často.

Je však velmi důležité zdůraznit postoj domova k této situaci. Vypořádali se s tím velmi dobře. I přesto, že to nebyla vůbec jednoduchá situace. Vychovatelé byli dost často značně vyčerpáni, ale i tak nikdy neztráceli jiskru a smysl pro humor. Určitě to děti i zaměstnance domova velmi semklo. Minimálně si dokázali to, že dokážou čelit jakékoliv situaci a společnými silami ji zvládnout.

5.2 Distanční výuka pohledem dětí

To, jak vnímaly distanční výuku děti z DD Pardubice, byla další výzkumná otázka. I proto byla zařazena v rozhovoru. Děti byly dotazovány, jaký měly pocit z toho, že nebudou chodit do školy, co jim na tomto způsobu výuky vadilo a co jim naopak nevadilo. Také tam byla zařazena otázka, zda jim schází kontakt s kamarády. Dalšími tématy, která byly zařazené v rozhovoru, byl dotaz na množství úkolů, prospěch a to, zda by distanční výuku v budoucnu uvítaly či nikoliv. To vše souvisí s tématem distanční výuky, a proto v této podkapitole budou shrnuty odpovědi a bude zde snaha o celkový popis jednotlivých informantů. Informanti budou seřazeni dle věku, aby byl poznat případný rozdíl ve vnímání distanční výuky. Otázky, na které je zde odkazováno, jsou pro lepší přehlednost zahrnuty do příloh této práce.

Informantka 1 se potýkala distanční výukou již od první třídy. Celkově hovořila o tom, že s distanční výukou nebyla spokojená a on-line hodiny se jí nelíbily, protože nemohla chodit do školy. Také se zmínila o tom, že se nevidala se spolužáky a scházela jí komunikace s paní učitelkou. Distanční výuku by už nechtěla, protože je pro ni lepší chodit do školy. S pochopením vyučované látky neměla příliš velké problémy. Na otázku, zda mají více či méně úkolů při prezenční výuce, odpověděla, že je to stejné jako při distanční výuce. Podle její výpovědi se jí prospěch nijak výrazně nezměnil.

Informant 2 zažil také distanční výuku v první třídě, jako již výše zmíněná informantka 1. I tento informant neměl z distanční výuky příliš velkou radost. Dle jeho slov raději chodí do školy. On-line hodiny neměl rád, protože se dost často nefungoval zvuk i obraz a nerozuměl tomu, co paní učitelka říká. Na prezenční výuce se mu líbí to, že se mu nic nevypíná ani se nic nezasekává, dobře slyší paní učitelku a je rád, že jí může odpovídat a komunikovat s ní. Co se týká pochopení látky, tak to záleželo na kvalitě připojení. Když vše správně slyšel, tak neměl problém s pochopením. Když se zasekával zvuk, tak látku nechápal, protože to neslyšel. Úkolů dle jeho slov měl během distanční výuky méně. V současné době při prezenční výuce jich má více, jelikož musí stihnout dohonit látku, kterou nestihli. Prospěch se mu během distanční výuky zlepšil, avšak by už tento způsob vyučování nechtěl. Rád chodí do školy a rád se setkává se spolužáky.

Informantka 3 měla naopak radost z toho, že nemusí chodit do školy a bude se učit doma. Představy měla takové, že hodiny budou probíhat stejně jako ve škole, ale bude je poslouchat na počítači v pohodlí domova. Vyučovaná látka pro ni byla srozumitelná a neměla s ničím příliš velké problémy. Prospěch se jí ve škole během distanční výuky značně zlepšil.

Hlavně z důvodu, že na ně dle jejich slov byli učitelé hodnější. Setkávání s kamarády jí chybělo, ale i přes to by měla raději dále distanční výuku. Důvody jsou hlavně ty, že nemusí nikam chodit, má v domově klid – nikdo ji neruší a na hodinách může být přítomná pouze s paní učitelkou. Což ukazuje to, že měli dost často individuální hodiny, kde kontrolovali úkoly pouze s paní učitelkou. Úkolů má při prezenční výuce mnohem více hlavně proto, že během distanční výuky nestíhali látku a snaží se to dohonit.

Informant 4 ohledně pohledu na distanční výuku měl zpočátku radost, že nebude muset chodit do školy, později už takovou radost neměl, jelikož se musel daleko více učit. Větší množství učení bylo z toho důvodu, že neměli tolik vyučovacích hodin, jako při běžné školní docházce a také byly většinou hodiny kratší než obvykle, proto nestíhali učivo a museli to dost často dohánět úkoly. Tím odpovídáme na další otázku – a to, že měli dle slov informanta daleko více úkolů během on-line výuky. S pochopením látky neměl problém, ale pouze v případě, kdy dával pozor. Hovořil totiž o tom, že měl nutkání se během on-line hodiny věnovat jiným věcem, než výuce. Z výše popsaných důvodů by distanční výuku už nechtěl. Ovšem co se týká prospěchu, uvedl, že se mu prospěch zlepšil, ale hlavním důvodem byla možnost opisovat při testech. V případě otázky přátel, hovořil o tom, že pro něj bylo těžké se nevidat s kamarády ve škole. Neměl si s kým povídat, a jelikož nemá ani svůj vlastní telefon, nemohl s kamarády komunikovat jiným způsobem.

Informant 5 měl na distanční výuku rozpolcený názor. Vyhovovalo mu, že nemusel nikam chodit a výuku měl v pohodlí domova, avšak mu scházela kontakt s kamarády. S chápáním vyučované látky měl občas problém, ale prospěch měl i přesto lepší. Úkolů měl podle jeho slov více než při prezenční výuce a musel se více učit. Hovořil o tom, že by distanční výuku chtěl znovu, protože mu vyhovovalo to, že nikam nemusel. Do školy dle jeho slov chodí rád jen kvůli setkávání s kamarády.

Informantovi 6 distanční výuka zprvu nevadila, hovořil o tom, že si velice rád odpočine od školy i spolužáků. Představu o distanční výuce měl takovou, že dostane úkoly, ty splní a odevzdá. Nečekal, že budou mít on-line hodiny, kterých se budou muset povinně účastnit. S pochopením vyučované látky neměl problém, avšak se k tomuto problému vyjádřil tak, že pokud látku od učitele nechápe ani při prezenční výuce, tak ji nepochopí ani během distanční výuky. Známký se mu zlepšily hlavně z toho důvodu, že během testů podváděl – opisoval. Během distanční výuky měl problém s udržením pozornosti – lákal ho telefon, hraní her na počítači atd. Vadilo mu i to, že s učiteli během hodin nikdo moc nekomunikoval, bylo to podle

něj takové jednostranné. Také vyzdvihl to, že v případě, kdy nepochopil látku, měl možnost si vše dohledat na internetu a přečíst si to, co nechápe. Což během prezenční výuky není povoleno. Na otázku, zda by chtěl opět distanční výuku, zprvu váhal. Hovořil o tom, že si někdy přeje, aby bylo opět vše zavřené a byla distanční výuka. Potom, když je například v karanténě a nemůže do školy, si naopak přeje, aby mohl jít opět do školy. Vyzdvihoval také to, že při distanční výuce ušetřil obrovské množství času tím, že nemusel dojíždět do místa školy.

Informanti jsou seřazeni dle věku a dle stupně vzdělání záměrně proto, aby bylo lépe vidět, jak nad distanční výukou uvažují. Mladší děti – navštěvující druhou třídu základní školy se shodly na tom, že je daleko lepší chodit do školy. Školní docházka je pro ně zážitek a jelikož v první třídě školu nenavštěvovaly téměř vůbec, tak je to pro ně stále nové a vnímají to jako zážitek. Informantka chodící do čtvrté třídy naopak nechce prezenční výuku. Vadí ji vyrušování při hodinách ze stran spolužáků a do školy nechodí příliš ráda – mnohem více ji vyhovovaly on-line hodiny. Další informant byl zprvu nadšený, avšak když nastala realita distančního vzdělávání, tak nadšení opadlo. Starší informanti ve věku 15 a 17 let byli rádi za to, že ušetřili čas tím, že nemuseli nikam dojíždět a na distanční výuku měli velmi rozpolcené názory.

Obecně to lze zhodnotit tak, že největší problém byl v rámci technického vybavení – nedostatečné internetové připojení i z toho důvodu, že internet ve stejnou chvíli využívalo mnoho dětí. Dalším problémem je tzv. pohodlnost. I když musely děti vstávat a mít určitý denní režim, tak i přesto jim distanční výuka vyhovovala hlavně proto, že nemusely nikam chodit. Tyto problémy jsou obecné a typické pro téměř všechny žáky/studenty, kteří realizovali distanční výuku. V pohodlí domova se přece jen dítě cítí daleko bezpečněji, než v prostředí školy.

5.3 Změny v každodenním režimu dětí a vychovatelů

Jak vnímaly děti distanční výuku je již shrnuto v předchozí podkapitole. Tato část je zaměřena na to, zda se jim nějak výrazně změnil režim, který mají v týdnu během školní docházky. Běžný režim dětí je popsán ve třetí kapitole v části specifika vzdělávání. Proto zde bude spíše srovnání toho, co se v režimu lišilo, a zda měly děti jiné povinnosti během distanční výuky.

Informantka 1 uvedla, že jediný rozdíl, který v režimu vnímá je ten, že oproti distanční výuce musí dříve vstávat. Zapříčiněné je to hlavně tím, aby se stihla obléci a připravit se na odchod do školy. Poté se zmínila ještě o tom, že je ráda, že může chodit na kroužky a nemusí trávit veškerý čas v prostorách domova.

Informant 2 uvedl, že měl při distanční výuce více volna a času na hraní. Při prezenční výuce musí i dříve vstávat, aby stihl včas dojít do školy. Po příchodu ze školy se musí jít opět učit. Při distanční výuce měl dopoledne výuku – poté měl volno. Odpoledne následovaly úkoly a poté opět volno.

Informantka 3 naopak uvedla, že má více osobního volna v případě, kdy mají prezenční vyučování. Hovořila o tom, že si úkoly dost často udělá během přestávky ve škole, a proto je už potom nemusí dělat doma. Také hovořila o tom, že chodily daleko více ven – když byla distanční výuka. Vychovatelé se jim prý snažili vynahradit to, že nechodí do školy, a tím pádem se nedostanou ven.

Informant 4 viděl jako hlavní rozdíl v režimu dne ten, že když byla on-line výuka, tak ráno vstal, sedl k počítači a učil se. Poté následoval oběd a po obědě se opět věnoval školním povinnostem. Následovala svačina a trávení času venku na zahradě domova či na procházce. Dále následovaly opět povinnosti a spánek. A takto to bylo dle jeho slov téměř každý den. Když je prezenční výuka, tak vstává dříve, než při distanční výuce. Jde do školy, poté přijde ze školy, udělá si úkoly a jde na kroužky. Dle jeho slov je den, kdy jde do školy o dost zábavnější a zajímavější. Má rád kroužky a velmi mu tyto aktivity během „lockdownu“ chyběly.

Informant 5 uvedl hlavně to, že musí při prezenční docházce do školy dříve stávat. Učí se podle něj přibližně stejně jako při distanční výuce – tráví u toho podobné množství času. Velkou výhodu vidí i v tom, že mají opět povolené vycházky, což znamená, že po domluvě s vychovatelem může jít ven. Venku čas tráví s kamarády nebo si dojde do obchodu pro nějaké sladkosti. Také je dle něj rozdíl v tom, že jelikož děti chodí na kroužky a režim v domově je volnější než během pandemie, tak je v budově mnohem větší klid.

Informant 6 se rozhovořil o tom, že učení má stejné množství. Musí ovšem vstávat dříve z důvodu dojíždění. Také velmi vyzdvihl možnost volných vycházek, kdy může jít ven a nemusí veškerý čas trávit na pozemcích domova. Během pandemie totiž byl zákaz opustit brány domova. Hovořil také o tom, že v domově bylo neustále rušno. Teď během prezenční výuky je tam větší klid.

Obecně se informanti shodli na tom, že režim je téměř stejný. Vnímají jen malé množství rozdílů. Jeden z nich je vstávání – během distanční výuky vstávaly děti později z toho důvodu, že nebyl nutný přesun do budov škol, což všem vyhovovalo. Co se týká názoru na volný čas, tak toto téma vnímal každý informant rozdílně. Někdo hovořil o tom, že měl více volného času během distanční výuky, někdo naopak hovořil o tom, že má daleko více volného času během prezenční výuky. Starší informanti, kterým je již umožněno chodit na vycházky, ocenili to, že jim je opět umožněno opouštět domov. Samozřejmě po předchozí domluvě a za určitých podmínek.

Co se týká režimu vychovatelů během distanční výuky dětí se režim změnil poměrně razantně. Daleko více času museli trávit v zaměstnání. Také bylo potřeba na děti neustále dohlížet a to jak při on-line hodinách, tak i u vypracovávání úkolů a při jejich následné kontrole. Také je důležité zde zmínit to, že vychovatelé se snažili vyplnit veškerý čas dětí nějakými aktivitami. Což znamená, že přípravou na pracovní den trávili daleko více času, než je obvyklé. Jelikož děti nechodily na kroužky, tak bylo třeba děti zabavit jiným způsobem. Ať už to byla kreativní činnost, kdy děti vyráběly dekorace nebo se jednalo o sportovní hry na zahradě domova. Děti změny režimu nepocíťovaly tolik, jako právě vychovatelé a je možné konstatovat, že právě vychovatelé jsou důvodem, proč děti změny nevnímaly. Děti měly velké množství aktivit a z toho důvodu neměly čas přemýšlet nad tím, že je něco jinak než obvykle.

6 Diskuse

V rámci této kapitoly si shrneme výzkum a budeme diskutovat o tom, jaké doporučení pro praxi by byla vhodná pro tuto situaci. Diskuse byla do konceptu práce zvolena z toho důvodu, aby byla možnost se více vyjádřit k výzkumu i celému problému distanční výuky v Dětském domově Pardubice.

V první řadě si zhodnotíme provedený výzkum. V práci se již zmiňuji o tom, že výzkum byl dlouhodobý a odehrával se v různých fázích vzdělávání. Těmito fázemi rozumíme distanční výuku jako jediný způsob vzdělávání, poté také přechod na prezenční výuku. Výzkum probíhal velmi dobře a přinesl zajímavé výsledky. Práce s dětmi nebyla tak složitá, jak jsem očekávala. Otázky chápaly velmi dobře a odpovědi byly velmi přínosné. Výzkum lze hodnotit kladně i z toho důvodu, že probíhal právě během distanční výuky. Výzkum, který by byl na toto téma prováděn s časovým odstupem od ukončení distanční výuky by nebyl tak autentický a nepřinesl by tak zásadní data pro celý koncept diplomové práce.

Z výzkumu tedy vyplývá, že dětem distanční výuka spíše nevyhovovala. A to z důvodu chybějícího sociálního kontaktu. Dále můžeme říci, že dalším důvodem, proč dětem distanční výuka spíše nevyhovovala, bylo množství úkolů. I když v této otázce se odpovědi dětí rozcházel. Hlavním důvodem je to, že děti měly od tohoto způsobu vzdělávání odlišná očekávání, a proto se odpovědi liší. Překvapením pro mě, jako výzkumníka bylo i to, že děti se mnou hovořily upřímně. A to natolik, že se nebály se přiznat k tomu, že během distanční výuky – hlavně při testech podváděly. Což do jisté míry vypovídá o tom, jaký byl vztah mezi mnou jako výzkumníkem a dětmi. Tento fakt, že více dětem distanční výuka spíše nevyhovovala překvapila i zaměstnance DD Pardubice.

Také je v této části možné porovnat teoretickou část a praktickou část. Teoretická část je v této práci rozsáhlejší než praktická a to z toho důvodu, že celý výzkum byl zaměřen hlavně na distanční výuku. Ale je důležité zdůraznit to, že celá praktická část se pevně opírá o teorii. V teoretické části máme kapitolu o pandemii, bez které by nebyla distanční výuka. Poté máme ústavní péči, která je zásadní pro pochopení fungování instituce dětského domova. Dále je v práci kapitola věnována DD Pardubice, kde je popsána zaměstnanecká struktura i počty dětí. To je pro práci důležité hlavně z toho důvodu, že ačkoliv by se mohlo zdát, že zaměstnanců v DD je mnoho, tak i přesto by bez pomoci studentů distanční výuku zvládali o poznání hůře. Cílem již výše zmíněného tvrzení není vyzdvihnout pomoc studentů Univerzity Pardubice domovu, ale spíše zdůraznit fakt, že tato spolupráce byla vůbec umožněna a byla přínosná pro

obě strany. Pokud se k tomuto faktu mám vyjádřit jako autorka práce, tak nemohu říci nic jiného, než že to byla velmi cenná zkušenost. Umožnila mi napsání celé této práce, ale zjištění, že práce s dětmi je to, čemu bych se chtěla v budoucnu věnovat.

Také je důležité zde zmínit práci s literaturou. Na toto téma nebylo jednoduché získat literaturu, která by se přímo zabývala například dopady pandemie na sociální život. Proto je zde využita komparace různých knih a článků. Toto téma je velmi aktuální, a není tím myšlena pouze distanční výuka, ale i celková situace týkající se pandemie. I přesto, že literatury na konkrétní téma nebylo mnoho, tak je zde snaha o to, aby se jednotlivé knihy a články střídaly. Hlavně z toho důvodu, aby literatura nebyla jednotvárná a aby byla možnost porovnat více titulů. Literatura je vypsána téměř v poslední části práce a je rozdělena na literární zdroje, internetové zdroje a také jsou zde oddělené vyhlášky, které souvisely s pandemií.

Co se týká doporučení pro praxi, tak tato skutečnost se velmi těžce hodnotí. I přes problémy, se kterými se domov během pandemie potýkal, je důležité opět zdůraznit, že situaci zvládli velmi dobře. Problém s nedostatkem technického vybavení byl rychle vyřešen, nedostatek personálu se také vyřešil a domov distanční výuku zvládal opravdu hladce. Tento fakt je důležitý pro případ toho, že by se tato situace v budoucnu opakovala. Ačkoliv situaci zvládli velice dobře, tak děti i vychovatelé doufají, že tato situace už nenastane. Alespoň v blízké budoucnosti.

7 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo popsat dopady, jaké měla distanční výuka na Dětský domov Pardubice a také zmapovat to, jak tento nový způsob vzdělávání vnímaly děti. Jedním z dalších cílů bylo popsat, jak se dětem změnil režim. Zda byly zásadní rozdíly v denním režimu během distanční výuky a během prezenčního způsobu vyučování.

Tématem této práce byla distanční výuka v Dětském domově v Pardubicích. Celý koncept práce je zaměřen tak, aby spolu jednotlivé kapitoly souvisely. Jelikož je distanční výuka úzce spjatá s celosvětovou pandemií Covid-19, tak je i pandemie zařazena jako jedna z dílčích kapitol v práci. Tato kapitola měla za cíl ukázat, jak pandemie sílila v České republice. Jaké byly dopady na oblast sociální a na oblast vzdělávací. Další dílčí kapitolu této práce tvoří ústavní péče, která je podstatná pro pochopení celého problému. Třetí kapitola se věnuje konkrétní instituci, kde byl i realizován výzkum – Dětský domov Pardubice. Tato instituce je popsána poměrně detailně, pro lepší pochopení prostředí, na kterém závisel celý výzkum. Poté začíná pomyslná praktická část, která začíná kapitolou metodologie. V této kapitole je důkladně popsán průběh výzkumu, použití metod a další důležité aspekty, které jsou pro práci velmi důležité.

Poté je zde zaměření vyloženě orientované na výzkum a odpověď na výzkumné otázky. V první části je zaměření na dopady, které distanční výuka měla na dětský domov. Shrnout to lze tak, že větší dopady vnímali vychovatelé v domově a děti dopady příliš nevnímaly. Je to hlavně z toho důvodu, že na vychovatelích leží daleko více organizačních a praktických věcí, které se musí řešit a děti tyto problémy jednoduše nevnímají. Není to dáno ani dětským domovem ani tím, jaké děti jsou. Je to dáno jednoduše věkem, dítě nevnímá mnoho věcí, stejně tak, jako si některé věci nepřipouští. Dopady distanční výuky se zprvu zdály být obrovské. Výzkum však ukázal, že se DD přizpůsobil momentální situaci a dopady nejsou tak značné, jaké se zdály být.

Fakt, který je zakotven v další části práce překvapil vychovatele. Zdálo se, že děti jsou s distanční výukou spokojené. Nemusí nikam jezdit/chodit a čas tráví v domově. Avšak dle výsledků výzkumů jen 2 děti z 6 by chtěly zpět distanční výuku, což značí to, že prezenční výuka je pro ně daleko lepší.

Co se týká poslední části výzkumu, tak změny v režimu nebyly dětmi příliš vnímané. Což s sebou nese pozitiva i negativa. Pozitivní věc je ta, že děti měly díky vychovatelům dostatek aktivit, a neměly čas přemýšlet nad tím, co se změnilo. Negativní aspekt tohoto

problému může být i ten, že si děti zvykly na izolaci během pandemie a nemají už přílišnou potřebu nad těmito věcmi přemýšlet.

Práce je napsána tak, aby komplexně ukázala problematiku v celém kontextu. I přesto, že některé kapitoly jsou velmi teoretické, tak je třeba si uvědomit, že teorie je zásadní pro celou práci a pro pochopení celého tématu. V této souvislosti je nutné podotknout, že v práci není žádná kapitola, která by se přímo netýkala celého tématu práce.

V neposlední řadě je třeba zhodnotit, zda bylo dosaženo všech cílů, které byly stanovené před započítím výzkumu. Nepochybně ano. Určitě by bylo možné mnoho věcí změnit, či poupravit, ale naplnění cílů se zdařilo. Tato práce měla ukázat dopady pandemie a distanční výuky na fungování v DD Pardubice, což se podařilo naplnit. Výzkum probíhal hladce a spolupráce s dětmi byla bezproblémová.

Téma práce bylo velmi zajímavé jak pro výzkum, tak i pro následné ukotvení do teorie. Tato práce může sloužit jako shrnutí toho, jak probíhala distanční výuka v ústavní péči a jaký lze k této situaci zaujmout postoj. Pandemie byla označena jako výzva, které čelil celý svět. Ano, týkala se jak nejstarších občanů, tak i těch nejmladších. Výzkumů na téma distanční výuky se určitě objeví velké množství, ale tento byl opravdu realizován během distanční výuky, proto je velmi autentický. V této fázi lze konstatovat už jen pouze to, že většina studentů i kantorů pevně doufá a věří v to, že distanční výuka zůstane pouze jako možnost a ne jako povinnost. Přinesla studentům i široké veřejnosti nové možnosti toho, jak se účastnit přednášek a seminářů a možná jednou bude jednou z dalších možností studia na vysoké škole, což by umožnilo snazší dosažení kýženého vzdělání.

Závěrem této práce patří obrovské poděkování Dětskému domovu Pardubice za spolupráci a za umožnění realizace celého výzkumu. Spolupráce s touto institucí byla velmi příjemná. Není pravidlem, že by instituce zaměřená na výchovu a péči o děti vpustila do své budovy výzkumníka, který by chtěl s dětmi dělat rozhovory. Bez této spolupráce by tato práce nikdy nevznikla, proto ještě jednou obrovské díky za to, že byl umožněn vznik diplomové práce.

Zdroje

Literární zdroje:

BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.

BUBLEOVÁ, Věduna, a kol. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Praha: SNRP, 2011. ISBN 978-80-87455-01-2.

HALÍŘOVÁ, Martina. *Sociální patologie a ochrana dětství v Čechách od dob osvícenství do roku 1914: disciplinace jako součást ochrany dětství*. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2012. ISBN 978-80-7395-486-4.

HAYESOVÁ, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2009. ISBN: 978-7367-639-1.

HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí – Obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele a rodiče*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-888-0.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-262-0982-9.

KOLUCHOVÁ, Jarmila. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002. ISBN: 807-17-863-73.

KRASTEV, Ivan. *Už je zítra? Aneb jak pandemie mění Evropu*. Praha: UK. ISBN: 978-80-246-4647-3.

KŘÍSTEK, Adam. *Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a o preventivně výchovné péči: komentář*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-755-2821-6.

MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.

MATĚJČEK, Zdeněk a Josef LANGMEIER. *Psychická deprivace v dětství*. 4. dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1983-5.

MATOUŠEK, Oldřich. Ústavní péče: základní teorie, metody a aplikace. Vyd. 2. přeprac. a rozš. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-858-5076-1.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8.

MATOUŠEK, Oldřich a Pavla KODYMOVÁ, & Jana KOLÁČKOVÁ. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN: 978-80-7367-818-0.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Metodické doporučení pro vzdělávání distančním způsobem*. MŠMT, 2020.

PIŇA, Anthony. *Distance Learning and the Institution: Foundations, Importance and Implementation*. VDM Verlag, 2008. ISBN 978-3-63907-860-2.

PTÁČEK, Radek. *Poruchy chování v dětském věku*. Praha, 2006. ISBN 80-86991-81-4.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009, 395 s. ISBN 978-807-3676-476.

SYCHROVÁ, Adriana, *Ústavní péče v resocializačním kontextu*. 1. vyd. Univerzita Pardubice, 2014. ISBN 978-80-7395-756-8.

ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy: teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech*. Vydání 2. přepracované a rozšířené. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-318-5.

VÝROST, Josef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. Vydání 2. rozšířené a přepracované. Praha: Grada, ISBN: 978-80-247-1428-8

ZLÁMALOVÁ, Helena. *Distanční vzdělávání a eLearning: učební text pro distanční studium*. Vydání 2. přepracované a rozšířené. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008. ISBN 978-80-86723-56-3.

Internetové zdroje:

ČERMÁKOVÁ, Barbora., KLEMENT, Štěpán., GARGULÁK, Karel. Dopady uzavření škol kvůli pandemii koronaviru: logický model. 2020. Dostupné z: https://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2020/08/Dopady_uzavreni_skol_pandemie_koronaviru.pdf [15.3. 2022].

FIALOVÁ, Kateřina. *Dětský domov Pardubice – výroční zpráva 2020-2021*. Dostupné z: <https://www.ddpardubice.cz/media/cache/file/b7/vyrocní-zprava-2020-2021.pdf> [15.3. 2022].

FIALOVÁ, Kateřina. *Vnitřní řád*. Dostupné z: <https://www.ddpardubice.cz/dulezite-dokumenty> [15.3. 2022].

HASMANOVÁ MRHÁKOVÁ, Jaroslava. *Ageismus, věkové rozdělení a zkušenost stáří v době krize: Zamyšlení nad společenskými dopady pandemie COVID-19*. Praha: UK. Dostupné z: <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2021/02/01.pdf> [15.3. 2022].

HO, R. a kol. 2020. Immediate Psychological Responses and Associated Factors during the Initial Stage of the 2019 Coronavirus Disease (COVID-19) Epidemic among the General Population in China. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7084952/> [20.11. 2021].

GUDBRANDSSON, Bragi. *Children in institutions: prevention and alternative care*. Final Report. Stasbourg: Council of Europe, 2004. Dostupné z: <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/Children%20in%20Institutions%20-%20Prevention%20and%20Alternative%20Care.pdf> [20.11. 2021].

KAMENÍKOVÁ, Tereza. 2021. *Zvládání sociální izolace v domovech pro seniory během pandemie Covid-19*. Masarykova univerzita Brno. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/ixcsr/Zvladani_socialni_izolace_v_domovech_pro_seniory_behem_pandemie_Covid-19.pdf [22.11. 2021].

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Organizační směrnice č. 30 374/71-201 pro dětské domovy, zvláštní výchovná a diagnostická zařízení. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=32060&Section=1&IdPara=1&ParaC=2> [14. 3. 2021].

NYKLOVÁ, Blanka a Dana MOORE. 2021. *Násilí na ženách v souvislosti s COVID-19: výzkumná zpráva*. Praha: AVČR. ISBN: ISBN 978-80-7330-380-8. Dostupné z:

https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/blanka_nyklova_dana_moree_-_nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid-19.pdf [3. 1. 2022].

PAVLAS, Tomáš, ZATLOUKAL, Tomáš, ANDRYS, Ondřej, NEUMAJER, Ondřej. *Distanční vzdělávání v základních a středních školách – tematická zpráva*. Česká školní inspekce, 2020. Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/2021/TZ_Distančni_vzdelavani_v_ZS_a_SS/html5/index.html?&pn=3&locale=CSY [12. 3. 2022].

PETERKOVÁ, Kateřina. 2021. Změna životního stylu v důsledku pandemie COVID-19 z pohledu studentů sociální pedagogiky. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Dostupné z: http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/46569/peterkov%c3%a1_2021_dp.pdf?sequence=-1&isAllowed=y. [3. 1. 2022].

Vnitřní řád. Dětský domov Pardubice: Úsměv dětí, co je více? [online]. Pardubice: Dětský domov Pardubice, 2020. Dostupné z: <http://www.ddpardubice.cz/> [20. 2. 2022].

Výzkum: *Současná Česká Rodina*. Brno: MU, 2022. Dostupné z: <https://www.vupsv.cz/tematicke-okruhy/covid-19/>.

World Health Organisation. 2020. *Coronavirus*. Dostupné z: https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1 [20.11. 2021].

World Health Organisation (2020, April 17). Q&A on coronaviruses (COVID19). Dostupné z: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/q-a-coronaviruses> [23.11. 2021].

World Health Organisation. (2020c, May 8). Q&A: Older people and COVID-19. Retrieved from: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/q-a-on-on-covid-19-for-older-people> [25.11. 2021].

World Health Organisation. (2020, March 11). WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19. Dostupné z: <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-openingremarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020> [2.12. 2021].

Zákon občanský zákoník. In: Sbíрка zákonů České republiky, 2012, ročník 12, číslo 89. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89> [3. 1. 2022].

Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách). In: Sbírka zákonů České republiky, 2011, ročník 2011, číslo 372. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372> [3. 1. 2022].

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109> [16. 3. 2022].

Zákon, kterým se mění zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-383> [3. 1. 2022].

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-292?text=292%2F2013> [20.11. 2021].

Zákon č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998110?text=Z%C3%A1kon+%C4%8D.+110%2F1998+Sb> [20.11. 2021].

Ministerstvo zdravotnictví České republiky. Denní přehled počtu osob s nově prokázaným onemocněním COVID-19 dle hlášení krajských hygienických stanic a laboratoří. Onemocnění aktuálně. Dostupné z: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19> [20.11. 2021].

Vládní vyhlášky:

Mimořádné opatření Ministerství zdravotnictví ČR. 2020. Rozšíření zákazu návštěv pacientů ve zdravotnických zařízeních. Dostupné z: <https://www.fulsoft.cz/33/mzdr-12344-2020-1-min-kan-mimoradne-opatreni-rozsireni-zakazu-navstev-pacientu-u-rodicek-ve-zdravotnickych-zarizenich> [6.11. 2021].

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ČR. 2020. K vyčlenění prodejní doby pro seniory a ZTP/P starší 50 let. Dostupné z: <https://www.fulsoft.cz/33/mzdr-12744-2020-4-min-kan-zruseni-mimoradneho-opatreni-ze-dne-23-3-2020-k-vycleneni-prodejni-doby-pro-seniory-sucinosti-od-26-5-2020> [6.11. 2021].

Doporučení Ministerstva zdravotnictví ČR. 2020. K opatřením u poskytovatelů zdravotních služeb následné a dlouhodobé lůžkové péče a poskytovatelů pobytových sociálních služeb v prevenci přenosu a šíření nemoci COVID-19. Ministerstvo zdravotnictví ČR Dostupné z: <https://koronavirus.mzcr.cz/wpcontent/uploads/2020/03/Doporu%C4%8Den%C3%ADdomy-pro-seniory.pdf> [6.11. 2021].

Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ČR. 2020. Nařízení poskytovatelům zdravotních služeb následné a dlouhodobé lůžkové péče a poskytovatelům sociálních služeb. Dostupné z: <https://www.fulsoft.cz/33/mzdr-13719-2020-1-min-kan-mimoradne-opatreni-narizeni-poskytovatelum-zdravotnich-sluzeb-nasledne-a-dlouhodobeluzkove-pece-a-poskytovatelum-socialnich-sluzeb> [6.11. 2021].

Mimořádné opatření Ministerství zdravotnictví ČR. 2020, O omezení provozu zdravotnických zařízení lůžkové péče a zařízení sociálních služeb s účinností od 25. 5. 2020 do odvolání. Dostupné z: <https://www.fulsoft.cz/33/mzdr-16214-2020-3-min-kan-mimoradne-opatreni-omezeni-provozu-zdravotnickych-zarizeni-luzkove-pece-a-zarizeni-socialnich-sluzeb-s-ucinnosti-od-25-5-2020-do-odvolani> [6.11. 2021].

Usnesení vlády České republiky č. 69/2020 Sb., O vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru /označovaný jako SARS CoV-2/. 2020. In Sběrka zákonů. Praha: Ministerstvo vnitra ČR.

Usnesení vlády České republiky č. 70/2020 Sb., O přijetí krizového opatření o dočasném znovuzavedení ochrany vnitřních hranic České republiky. 2020. In Sběrka zákonů. Praha: Ministerstvo vnitra ČR.

Usnesení vlády České republiky č. 72/2020 Sb., O přijetí krizového opatření – zavření provozoven. 2020. In Sběrka zákonů. Praha: Ministerstvo vnitra ČR.

Usnesení vlády České republiky č. 74/2020 Sb., O přijetí krizového opatření – zákaz osobní přítomnosti žáků ve školách. 2020. In Sběrka zákonů. Praha: Ministerstvo vnitra ČR.

Usnesení vlády České republiky č. 85/2020 Sb., O přijetí krizového opatření – omezení volného pohybu. 2020. In Sběrka zákonů. Praha: Ministerstvo vnitra ČR.

Usnesení vlády České republiky č. 97/2020 Sb., O přijetí krizového opatření – omezení volného pohybu seniorů. 2020. In Sběrka zákonů. Praha: Ministerstvo vnitra ČR.

Usnesení vlády České republiky č. 98/2020 Sb., O přijetí krizového opatření – další omezení volného pohybu seniorů. 2020. In Sběrka zákonů. Praha: Ministerstvo vnitra ČR.

Usnesení vlády České republiky č. 106/2020 Sb., O přijetí krizového opatření o používání ochranných prostředků dýchacích cest. 2020. In Sběrka zákonů. Praha: Ministerstvo vnitra ČR.

Usnesení vlády České republiky č. 402/2020 Sb., O přijetí krizového opatření. 2020. In Sběrka zákonů. Praha: Ministerstvo vnitra ČR.

Usnesení vlády České republiky č. 580, K vydání ochranného opatření Ministerstva zdravotnictví a některých mimořádných opatření Ministerstva zdravotnictví ČR.

Usnesení vlády České republiky č. 1264/2020 Sb., o přijetí krizového opatření. 2020. In Sběrka zákonů. Praha: Ministerstvo vnitra ČR.

Usnesení vlády České republiky č. 1325/2020 Sb., O změně krizového opatření. 2020. In Sběrka zákonů. Praha: Ministerstvo vnitra ČR.

Usnesení vlády České republiky č. 297/2021 Sb., o přijetí krizového opatření. 2021. In Sběrka zákonů. Praha: Ministerstvo vnitra ČR.

Přílohy

Seznam příloh:

Příloha I. – Otázky pro děti79

Příloha II. – Otázky pro vychovatele80

Příloha č. I. – Otázky pro děti

1. Mohl/a by ses nám představit? Kolik ti je let? Kam chodíš do školy a do jakého ročníku, co máš rád/a atd?
2. Jak si vnímal/a to, že nebudete chodit do školy?
3. Jaké byly tvé představy o tom, jak tento způsob výuky bude probíhat?
4. Je pro tebe distanční forma vzdělávání srozumitelná? Nemáš problém s pochopením látky?
5. Zlepšil se ti prospěch ve škole při distanční výuce?
6. Je pro tebe distanční výuka lepší než prezenční výuka ve škole? Proč?
7. Je něco, co ti vadí na tomto způsobu výuky? Konkrétně co?
8. Vadí ti, že se nevidáš s kamarády?
9. Myslíš si, že jsi při distanční výuce stejně aktivní jako při prezenční výuce?
10. Máte více domácích úkolů do školy?
11. Popiš mi jak probíhal tvůj běžný den, kdy jsi chodil/a do školy.
12. Popiš mi, jak probíhal tvůj den, když máš online výuku.
13. Máte v rámci dětského domova teď jiná pravidla než dřív?
14. Myslíš, že by se ze strany školy/učitelů mohlo v případě distanční výuky něco změnit?

Příloha č. II. – Otázky pro vychovatele

1. Mohla bych poprosit o krátké představení? Kolik Vám je let? Jak dlouho pracujete v dětském domově?
2. Jaká byla Vaše reakce na to, že se budou děti vzdělávat distanční formou?
3. Jak dlouho jste očekával/a že tento způsob výuky bude probíhat?
4. Bylo něco, co Vám bránilo v realizaci distanční formy výuky?
5. Myslíte si, že pro děti je tato forma výuky dostačující?
6. Zlepšily se či se zhoršily děti v prospěchu?
7. Jak vnímáte distanční výuku?
8. Jak se změnilo fungování v DD v době pandemie?
9. Změnila se pro děti nějaká pravidla pro děti v rámci pandemie?
10. Je něco, co oceňujete na tomto způsobu výuky a co Vám naopak vadí?
11. Jak se změnil denní režim dítěte v případě distanční výuky?
12. Máte více práce s organizací volného času pro děti? Proč? Co se změnilo?